

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructio Practica ...

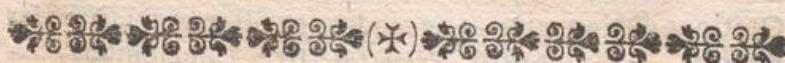
De Conversatione Apostolica A Curatoribus Animarum piè & fructosè
instituenda - Complectens vatos & solidos modos juvandi & consolandi
diversorum Statuum Personas afflictas, præcipuè ægras & captivas

Lohner, Tobias

Dilingae, 1677

Pars I. De Conversatione Apostolica In Communi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48248](#)

P A R S I.

D E C O N V E R S A T I O N E
A P O S T O L I C A I N
C O M M U N I .

DE hac senz potissimum quæstiones resolvendæ sunt. 1. Quid, & quotuplex sit Conversatio Apostolica. 2. Quam fructuosa, atque ad animarum salutem procurandam efficax sit. 3. Quomodo instituenda sit. 4. Quibus instrumentis ad eam ritè instituendam utendum sit. 5. Quibus motibus excitandus sit zelus, seu fervor ad eam alacriter peragendam necessarius. 6. Quæ impedimenta præcipue impediunt fructuosam Conversationem, & quomodo removenda sunt. Quæ omnes quæstiones sequentibus sex capitibus paulò fusiùs resolventur.

C A P U T I.

*Q U I D E T Q U O T U P L E X S I T C O N -
V E R S A T I O A P O S T O L I C A .*

NON est animus agere hoc loco de Conversatione latissimè accepta, prout scilicet etiam profanam, seu ad politicos fines tendentem Conversationem includit; sed de illa duntaxat, quæ ad spiritualem animæ salutem ordinatur, & ab Apostolicis viris, seu ijs, qui curam animarum suscepérunt, institui consuevit, & rectè sic definiri videtur posse: *tst modus agendi cum Proximo privatus, atque ad animæ salutem procurandam ordinatus.* Cujus definitionis bonitas ex brevi potiorum partium explicatione clariùs patebit. Dicitur itaque primò. *Modus agendi;* quia, licet Conversatio potissimum sermone perficiatur, interdum tamen etiam alias actiones, v. g. auditionem, aliisque obsequia à sermone distincta includit. Dicitur secundò. *Cum Proximo:* Ut ab *Instruit. III.*

A

Ora-

2 *De Conversatione Apostolica in communi.*

Oratione distinguatur, quæ modus agendi cum DEO rectius dicitur. Dicitur tertio. *Privatus*: Ut à Concionibus, Exhortationibus, & similibus actionibus, quæ publicè, & cum Communitate potius, quam privatis Personis instituuntur, distinguatur. Dicitur quarto. *Ad salutem anima procurandam ordinatus*: Ut profana & politica Conversatio excludatur, quæ ad recreationem duntaxat, vel alium naturalem, atque politicum finem ordinatur.

Atque ex hac definitione facile quoque nunc responsio ad alteram quæstionis in titulo propositæ partem patet, quotuplicem nempe sit Conversatio; cum enim varij sint fines particulares, ob quos Conversatio talis cum Proximo suscipitur, varias quoque species Conversationis oriri necesse est, quæ tamen ad senas ferè, velut præcipuas revocari possunt, quarum prima est *Visitatio amica*, quâ Personæ privatæ ad nullum propemodum alium finem, quam ad conciliandam aut conservandam eorum benevolentiam, per quam facile & expeditius animarum salus procuretur, visitantur, uti non raro Viri Apostolici cum magno fructu & lucro animarum facere consueverunt, quemadmodum infra in secunda parte ostendetur. Secunda est *Instructio Spiritualis*, quâ seu Fideles, seu Infideles in rebus ad animæ salutem pertinentibus instruuntur. Tertia est *Consolatio opportuna*, quâ Personæ internis afflictionibus oppressæ variis doctrinis & veritatibus supernaturalibus opportunè suggestis, aut certè in memoriam revocatis ad pristinam animi quietem, lætitiamque reducuntur. Quarta est *Curatio Spiritualis*, seu *Conversio*, quâ vel inveterati Peccatores ad spem, & curam salutis suscipiendam excitantur, vel ij, qui graves inimicities fovere sunt soliti, ad pacem & amicitiam cum Inimicis redintegrandam inducuntur. Quinta est *Captivorum*, sive ad carceris duntaxat pœnam, sive ad ipsum etiam mortis supplicium æquanimiter sustinendum *zelosa roboratio*. Sexta denique est *agrorum & moribundorum* ad morborum dolores ac modestias patienter sufferendas, aut ipsam etiam, si DEO visum fuerit, mortem piè ac Christianè obeundam *solida, prudensque dispositio*, de quibus singulis speciebus specialia, & perquam salutaria pracepta in secunda hujus Instrictionis parte suggerentur.

Caput

CAPUT II.

QVAM FRVCTUOSA, ATQVE AD ANIMA-
RVM SALVTEM EFFICAX SIT APO-
STOLICA CONVERSATIO.

I. Ttsi non patita, nec levia argumenta afferri possent ad utilitatem ac efficaciam Apostolieꝝ hujus Conversations demonstrandam, nullum tamen ex ijs efficaciūs jure merito censeri debet, quām si ostendatur, majorem ex illa, quām ex ipsis etiam Concionibus seu Verbo D E I prædicato fructum, utilitatēmque reportari; cūm enim tanta sit Concionum ad animos permovendos efficacia ac aptitudo, ut S. Paulus ad Hebræos c. 4. dicere ausus sit: *Vixus est sermo DEL, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens usque ad divisionem anima ac spiritus, compagum quoque ac medullarum;* magnam sanè Conversationi Apostolieꝝ virtutem ac efficaciam inesse oportet, si ipsis etiam Concionibus efficacior, atque ad salutem animalium procurandam aptior esse demonstretur; sic autem revera rem se habere, tum ipsa quotidiana experientia confirmat, tum sequentibus tribus rationibus non obscurè ostenditur, ac probatur.

II. Nam primò à Concionibus multi per negotiorum, servitiorūmque occupationes, ut Famuli, Mercatores, Rustici; vel per corporis infirmitates ac miseras, ut ægri; vel per vinculorum potentiam, ac carceris claustra, ut captivi impen- diuntur, ad quos tamen omnes non difficilis est aditus per privatam Conversationem; unde ad hanc præcipue referri potest illud Hominis parabolici cœnam magnam apparantis mandatum, quo servo suo Luc. 14. dicebat: *Exi citio in plateas & vicos civitatis, & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc hic.* Et iterum: *Exi in vias, & sepes, & compelle intrare, ut imploratur domus mea.*

III. Secundò in Concionibus vix unquam materia singulorum Auditorum Genio ac necessitati applicari potest; & præterea non raro etiam ea, quæ dicta sunt, non satis intelliguntur, quæ duo impedimenta in privata Conversatione minime reperiuntur; in hac enim, sicut cuivis con-

4 De Conversatione Apostolica in communione.

cessum est, suam necessitatem & ignorantiam sine rubore explicare, &, quæ non sufficienter intellexit, per iteratas questiones amplius indagare; ita & Conversatori facile est, doctrinam Auditoribus suis applicare, & per frequentiorem repetitionem profundius, firmiusque eorum mentibus imprimere; unde in tali casu verificatur, quod prudenter Seneca Epist. 38. dixit: *Plurimum proficit sermo, qui minutatim irreperit animo.*

IV. Tertiò, ipse etiam modus proponendi, sicut in privata Conversatione est multò suavior & liberior, quam in publicis Concionibus, ita majorem etiam non immeritò efficaciam continere judicatur ad propositas doctrinas inculcandas & persuadendas. Id, quod iterum egregiè Seneca in epist. cit. sequentibus verbis confirmat: *Virtus bonum consilium est; consilium autem nemo clamore dat. Aliquando utendum est & illis, ut ita dicam, Concionibus, ubi, qui dubitat, impellendus est; ubi verò hoc non agendum est, ut velit discere, sed ut discat, ad hac submissiora verba veniendum est. Facilius intrant, sed harent; nec enim multis opus est, sed efficacibus. Seminis modo spargenda sunt, quod, quamvis sit exiguum, cum occupavit idoneum locum, vires suas explicat, & ex minimo in magnos auditus diffunditur.* Hinc modum istum Zelosissimi quique Apostoli, & Animarum Curatores præcipue usurparunt, uti S. Ignatius de se, sociisque suis aperte coram Judicibus Salmanticensibus confessus est, teste Ribadeneira l. 1. c. 16. vit. dum dixit: *Nequaquam concionamur, verum de virtutis pulchritudine, de vitijs fœditate, cum occasio se dat, familiariter, & ex a quo loco discurrimus; atque Homines ad odium Peccatorum, amorēque probitatis hortamur.* Sed & de S. Francisco Xaverio Tursellinus l. 2. c. 2. testatur, eum nihil in privatis colloquiis inexpertum omisisse, quod ad sanandos animos civium pertineret; vehementerque aliis etiam sociis sibi subjectis commendasse, ut sedulò caverent, ne nimiā quādam gravitate suspicionem præberent reverentiam exigentis arrogantiæ, sed potius facilitatem vultus præferrent, affabilitatemque sermonis; difficile quippe dictu est, teste Ciccone l. 2. offic. quantopere conciliet animos Hominum comitas, affabilitasque sermonis.

CAPUT

C A P U T III.

*QVOMODO FRVCTVOSE INSTITVENDA
SIT CONVERSATIO APOSTOLICA?*

Non ignoror equidem, sat multa ab Authoribus præcepta coacervari ad conversationem fructuosè instituendam, sed meo quidem judicio ea omnia brevissimo compendio complexus est, docuitque ipse Apostolorum sapientissimus Magister Christus, dum super Apostolos suos ad conversationem cum Proximo inchoandam mittendos Spiritum Sanctum in specie ignis misit, haud obscurè scilicet indicans, tunc eos fructuosè cum hominibus conversaturos, si in sua conversatione ignis proprietates assumere, imitarique studuerint; neque enim quidquam in orbe conditions veri Apostoli ac Operarij ita exprimit, ac ignis, uti ex singularum proprietatum enarratione patebit,

§. I.

Primum Præceptum.

Primò ergo sicut ignis, dum in applicatam sibi materiam agit, semper interea sursum tendit ad centrum suum, locumque naturalem, ita Operarius quoque verus, dum cum hominibus agit, mentem ad DEVm tanquam centrum & finem suum elevatam habere debet. Hæc autem elevatio duobus potissimum modis fieri potest. Primò, ut nunquam Conversatio suscipiatur, nisi priùs per bonam & sinceram intentionem ad DEI majorem gloriam, animarumque salutem dirigatur; ex hac quippe intentione quinque, eaque non via commoda seu utilitates haurientur, videlicet primò, ut copiosum à DEO auxilium sperari queat juxta ipsius Christi promissionem Jo. 15. *Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum;* quis autem arctius ipsi conjungitur, quam qui per purissimam beneplaciti illius perficiendi voluntatem se eidem conformare, & unire studet. Talis profectò audacter cum Josue c. 7. dicere potest: *Quid facies magno Nominis tuo?* Secundò, ut alacrius & accuratius gloriæ Dei, Proximisq; salutem procuret, si vires suas ad aliud privatum bonum quærendum

6 De Conversatione Apostolica in communi.

rendum distractas non habeat. Nam, ut S. Bernardus Epist. 42. recte advertit, non valet DEI vel proximi lucra purè querere, qui propria non contemperit. Tertio, ut humilia, & in judicio hominum abjecta munia & opera pari alacritate ac diligentia suscipiat, ac perficiat, quam speciosa & honorifica; quem in finem S. Maria Magdalena de Pazzis, ut p. 4. c. 33. vitæ legitur, inter alia monita etiam hoc dabant Operariis, ne curarent res magnas facere in apparentia, quia in his dicebat occultari superbiam perniciosaam animæ; sed quæ sicut magnæ & sublimes per ordinationem earum ad altum finem rectâ intentione, quia talibus valde delectatur DEVS, & sunt absconditæ ab Adversario. Quartò, ut nullo, quantumcunque in speciem infelici successu laborum suorum turbari se sinat, si meminerit, se id, quod quæsiverat, scilicet DEI (qui non effectum, sed affectum operum attendit) gloriam & be-neplacitum labore suo lucratum esse; quid autem eo potest esse felicius, cui efficitur suus Conditor census, & hereditas eius dignatur esse Divinitas? ut recte S. Prosper l. 2. de vit. contempl. pronunciavit. Quinto, ut facile se post labores suos re-colligat, atque ad se redeat; nemo enim, teste S. Bernardo lib. de vit. solit. ad conscientiam redire amat, qui ab ea ad agendum rectâ intentione non proficiscitur.

II. Secundò eadem mentis elevatio fieri potest per breves & jaculatorias Orationes ad DEUM assidue directas, quibus, ut P. Lancizius opusc. 13. n. 466. monet, tria petantur à DEO, scilicet Lumen ad tractandas animas, prout expedit ad illarum salutem: *Gratia auxilia* pro earum conversione, vel profectu jam conversarum: & *Protectio efficax*, ne ulli tentationi succumbamus, dum extra domicilia nostra versamur, sed ut cum proprio etiama profectu ac meriti augmentatione domum redeamus. Eiusmodi preces antiquis Patribus valde usitatas fuisse, S. Augustinus epist. 121. testatur his verbis: *Dicuntur Fratres in Aegypto, crebras quidē habere orationes, sed brevissimas, & raptim quodammodo iaculatas; absit enim ab oratione multa loquio, sed non desit multa precatio, se ferens perseveret intentio.* Nam multum loqui in orando, est non necessariam rem superfluis agere verbis; multum autem precari est eum, quem precamur, diurna & pia cordis excitatione pulsare. Et plerumque plus gemutibus, quam sermonibus agi-

tur;

De Conversatione Apostolica in communi. 7

ur; plus fletu, quam affatu. Id quod præclarè etiam S. Ignatius docuit, de quo Ribadeneira in vita illius lib. 5. c. 1. sic loquitur: *Atque hoc familiare nostris optabat esse, ut DEVM in omnibus rebus præsentem cernerent, & mentes suas non in Oratione tantum ad caelestia attollerent, sed universas res, atque actiones singulas in DEVUM referrent, neque minorem devotionis Spiritum in actione, quam in meditatione sentirent.* Et hanc quidem orandi consuetudinem assiduam cum in aliis, tum vero in hominibus pie occupatis tanquam magis expedita probabat. Unde alius quidam dicebat, eum, qui cum Proximo conversatur, assidue illam Ecclesiæ adhortationem sibi occinere debere: *SURSUM CORDA*, ut ij, quibuscum agit, de eo quodammodo illa sponsæ verba, *Cant. 8.* usurpare possint: *Quæ est ista, quæ ascendit de deserto (cubiculi vel domus suæ) sicut virgula fumi (rectissimè sursum ad DEUM ascendens) ex aromatibus myrræ & thuris (id est, ex actibus laboriosæ & difficilis operationis, & actibus suavissimæ ad DEUM elevationis confecta?) Verbo: verus Operarius studet omnia sua operari propter DEVUM (dirigendo omnia ad ejus gloriam) in DEO (credens omnia, quæ proximo facit, se DEO præstare) & per DEVUM (id est, cum auxilio illius, sciens, quod Joan. 15. ipse dixit: *Sine me nihil potestis facere.*) Itaque jure suo utitur illis Ecclesiæ in Canone verbis: *Per quem hac omnia creas, sanctificas, vivificas, & præfas nobis: per ipsum, & cum ipso, est tibi DEO Patri omnipotenti in unitate Spiritus Sancti: omnis honor & gloria.**

§. II.

Secundum Præceptum.

I. Secundò sicut ignis non agit, nisi applicatus ab alio; ita nec Operarius curam aliorum suscipere debet, nisi à DEO per occultas inspirationes (quam Ludovicus de Ponte to. 3. tr. 4. c. 4. *internam vocationem* vocat) aut à Superioribus DEI locum tenentibus mittatur (quam idem Author *externam vocationem* appellat.) Cum enim, teste Apostolo, *1. Cor. 3.* neque, qui plantat, sit aliquid, neque qui rigat; sed, qui incrementum dat, DEUS; nemo prudenter se ad plantandum aut rigandum intrudit, nisi priùs per legitimam missiōnem cooperantis gratiæ auxilia à DEO acceperit. Hinc

A 4

Chri-

8 De Conversationē Apostolica in communī.
Christus Jo. 15. Apostolis suis dixit: Non vos me elegistis, sed
ego elegi vos, ut eatus, & fructum afferatis. Et iterum Matt.
20. Messis quidem multa, Operarij autem pauci; rogate ergo
Dominum Messis, ut mittat Operarios in Messem suam. Quod
quidem præceptum ipse etiam Servator usque ad eò illibatum
servavit, ut triginta integris annis exspectare voluerit,
imò secundūm Divinitatem ab ipsa æternitate, donec
à Patre ad curam alienæ salutis suscipiendam mitteretur,
juréque usurpare illa Iſaiæ c. 61. verba usurpare posset:
Spiritus Domini super me, eò quod unixerit Dominus me, evan-
gelizare Pauperibus misit me, prædicare Captivis remissionem.
Sed & S. Joannes Baptista Præcursoris officium non suscep-
set, nisi fuisset Homo missus à DEO, ut testimonium perhiberet
de Lumine. Ipsi verò Apostoli non priùs ad seminandum in
Orbe Evangelium fuerunt dimissi, quām sedentes in civitate
induti fuerunt virtute ex alto. Luc. 24.

II. Unde graviter in primis errant, qui antè, quām soli-
das in virtute, atque perfectione propria radices fixerint, ad
aliorum curam suscipiendam præpropero fervore, ac immu-
turo desiderio anhelant, de quibus rectè S. Gregorius p. 3.
Past. admonit. 26. Admonendi sunt, inquit, isti, ut considerent,
quod pulli avium, si ante pennarum perfectionem volare appen-
tant, unde ire in alta cupiunt, inde in ima vergunt. Admo-
nendi sunt, ut considerent, quod structuris recentibus necdum
solidatis, si lignorum pondus superponitur, non habitaculum, sed
ruina fabricatur. Admonendi sunt etiam, ut considerent, quod
conceptas joboles Femina, si priùs, quām plane formentur, profe-
rant, nequaquam domos, sed tumulos replent.

III. Errant similiter illi, qui, licet sufficienti scientiā
& virtute instructos sese advertant, aut omnino non expe-
ctata missione curam animarum suscipiunt, aut certè variis
artificiis, dolisque optatani missionem ambitiosè extor-
quent. Quibus profectò, si, ut fieri plerumque solet, spera-
rum ex laboribus suis fructum non reportent, meritò DEUS
culpam suam illis Aggæi Prophetæ c. 1. verbis exprobrare
potest: Ponite corda vestra super vias vestras; seminatis mul-
tum, & intulisti parum. Respexitis ad amplius, & ecce fa-
ctum est minus: & intulisti in domum, & exsufflavi illud.
Quam ob causam, dicit Dominus Exercituum? Quia domus

mit

men deserta est, & vos festinatis unusquisque in domum suam (sequendo propriam voluntatem vestram.) Propter hoc super vos prohibiti sunt celi, ne darent rorem, (gratiæ) & terra (id est, animæ vobis commissæ) prohibita est, ne daret germe suum. Et vocari siccitatem super terram & super omnem laborem manuum. Ita sanè damno suo expertus est P. Melchior Nunnipius celeber alioqui in Societate JESU Operarius, & Indiæ Provincialis, qui, ut Orlandinus in historia ejusdem Societatis p. I. l. 14. n. 131. refert, in Japoniam primum, tum etiam ad Sinas profectus promulgandi Evangelij causâ, nullum, aut certè exiguum fructum fecit, quia illud iter non Superiorum nutu, sed suæ pietatis, Sociorūmque ac Regis impulso duntaxat suscepereat.

IV. Ad hoc præceptum meritò etiam pertinet, ut, licet interdum Operarij aliqui, Religiosi præcipue, à Superioribus suis, aut ipso Pontifice summo ad curam animarū in certis locis gerendam assumantur, eam tamen non priùs, quàm ipsorum etiam Ordinariorum, aut Vicariorum, Parochorūmve loci illius consensu petito, & impetrato aggrediuntur. Ita sanè prudenter jam olim suos Operarios monuerat S. Ignatius Fundator noster, vetans, ne privilegiis suis ute- rentur invitis Prælatis; ajebat quippe, ut testatur Orlandinus l. 11. n. 62. privilegiorum præsidia tum demum in animorum causa perutiliter adhiberi, cùm ad eos ita juvandos voluntas proximi Pastoris accederet; cùmque eâ de causa ab Apostolica Sede privilegia habeantur, ut eò facilius animis consulatur, nisi ex eorum usu hæc ad animos derivetur utilitas, imò potius retardetur, quò Pastores non consentiant, satius esse, ea omnino non adhibere, quàm contra eorum nutum adhibendo suâ spe ac labore frustrari. Hinc cùm P. Michaël Navarrus, vir sanctus, & miraculorum gratiâ ornatus, acriùs pro Societate, et si justè, contra Vicarium Tiburyini Episcopi Sacramentorum administrationem prohibenxem pugnâset, reprehensionem S. Patris non effugit, ut refert Orlandinus l. 10. n. 15. volebat enim suos omnes B. Pater, etiam tum, cùm pro Societate causa staret, non modò aduersus Episcopos, verùm etiam erga eorum Vicarios submissè, modestèque se gerere. Cujus præcepti aliam adhuc, cámque geminaram rationem S. Franciscus Xaverius Zelofissimus ille Indiæ Apostolus af-

10 De Conversationē Apostolica in communi.

signabat , uti Tursellius l. 6. c. 8. vit. testatur his verbis: *Divinum Numen in Episcopis , eorumque Vicariis venerans , ex eorum authoritate sua munia obire gestiebat , eisdemque prorsus omnibus in rebus , dicto audiens erat. Idem ceteros è Societate facere iubebat , à nostris Hominibus obedientie in Praepositos Ecclesiasticos prodendum exemplum dicitans. Et paulò post alteram rationem assignans subdit: Talem verò , tantamque modestiam ac submissionem necessariam dicebat esse , cum ad Diabolum superbia caput debellandum ; tum verò ad Ecclesias Praepositos insigni obsequio demerendos , ut illis secundis ac propitiis Christiana res melius gereretur.*

§. III.

Tertium Præceptum.

I. **T**ertiò sicut ignis , dum agit , nihil de innato suo & naturali calore amittit , ita & verus Operarius atque Apostolus , dum aliorum salutem curat , studiè cavere debet , ne quicquam de intrinseco fervore charitatis , & studij perfectionis perdat. Sic enim primò , exemplo suo nos docuit ipse DEVS , qui , cùm sit fons bonorum omnium , ita de plenitudine sua gratias suas nobis communicat , ut tamen ipse etiam semper plenus remaneat ; hinc & Sponsam suam Cantic. 1. introduxit in cellam vinariam , & ordinavit in ipsa charitatem , excitans videlicet ipsam , ut ordinem charitatis ab ipso præscriptum servaret , & priùs charitatem erga se , postea erga alios exerceret. Docuit secundò Christus , tum verbo , cùm dixit Matth. 16. *Quid prodest Homini , si mundum universum lucretur , anima verò sua detrimentum patiatur ?* tum exemplo , dum non modò ipsem etiā assiduò , postquam eum Hominibus aliquamdiu versatus est , in montes aut alia loca secessit , & orationi vacavit ; sed etiam Apostolis idipsum præcepit dicens : *Venite seorsum in desertum locum . & requiescite pauxillum.* Marc. 6. Docuerunt tertio Apostoli , qui , cùm viderent , crescente numero Christianorū se impares esse eorum saluti sine jactura proprij prefectus procurandæ , Diaconos constituerunt , curâque temporalium illis demandata dixerunt : *Nos autem Orationi & Ministerio verbi instantes sumus.* Hinc & S. Paulus Timotheum 1. cap. 4. monuit , ut fibi

Abi priūs, postea doctrinā attenderet. Docuerunt quartō sancti Patres, ex quibus more suo sapienter discurrens S. Laurentius Justinianus c. 12. de casto Connubio, exemplum Sponsae sequentibus verbis proponit: *Anima despensata Verbo in hoc efficitur anxia, hoc agere nititur, ut sui non amittat custodiā, dum Proximorum utilitatibus inservit; ne pro aliorum commodis, mentis innocentiam perdat. Vno quidem oculo vigilat, qualiter fraterna proficiat charitati; altero autem, quomodo Sponso suo immaculatam se exhibeat. Novit tanquam in multis experta, quām plurimos immoderato charitatis Zelo accensos cordis omisſe munditiam, & devotionis nectare spoliatos esse, dum inconsulte vacantes Proximis seipſas negligere non tinerent. Semper igitur humilis casum veretur: propterea laudabili discretionis moderamine sic secum agit, ut nec pro comodis Proximorum contemplationem deserat, neque pro contemplationis amore, aliorum curam funditus derelinquit. In utroque se constituit medio. Nam, cūm licet, vacat sibi; cūm caritas urget, se exponit Proximo, sic tamen, ut continuo anhelet ad cubile Sponsi secreti redditum, de quo fraterna charitatis accensa Zelo egressa est. Semper, cūm foris manet, cordis postes prudenter observat, ne, cūm ad se tota revertitur, iniquitatis maculam contrahat, per quam Sponsi aspectibus valeat displicere. Ideoque ex fecunditate spiritualis prolis, Verbi fruitione dignior efficitur. Nec minus appositè in eundem sensum mellifluus Doctor S. Bernardus l. i. confid. c. 5. Eugenium Papam hortatur. Si totus, inquit, vis esse omnium, instar illius, qui omnibus omnia factus est, laudo humanitatem, sed si plena est; quomodo autem plena te exclus? & tu Homo es; ergo ut integras sit, & plena humanitas colligat & te intra se sinus, qui omnes recipit; alioquin quid tibi prodest iuxta Verbum Domini, si universos lucreris, te unum perdens? quid solus fraudaris munere, tui? Memento proinde, non dico, semper, non dico sape, sed vel interdum reddere te ipsum tibi. Quod ipsum eleganter serm. 18. super Cant. conchæ similitudine declarans, quamobrem, si sapi, ait, concham te exhibebis, & non canalem; hic siquidem penè simul & recipit, & effundit; illa vero, donec impletatur, expectat, & sic, quod superabundat, sine suo damno communicat. Propterea namque Salomon Prov. 29. dixit: Totum spiritum suum profert stultus, sapiens differt, & reservat in*

12 *De Conversatione Apostolica in communione*.

posteriorum. Uti S. Dominicus fecisse scribitur, qui ita diem cum nocte conjunxit, ut hanc DEO, illam Proximo daret, idque fructu maximo, quippe qui nihil interdiu aggredieretur cum Hominibus, quin antè cum DEO propitiato contulisset. Unde meritò prudens Operarius prudentum Virginum exemplum ob oculos habere & imitari debet, quæ, cum fatuæ Virgines oleum peterent, quod ipsæ sine suo dispendio se dare non posse advertebant, audacter id negârunt dicentes Matth. 25. *Ne forte non sufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis.*

II. Porro ut hoc præceptum, quod summi momenti meritò esse creditur, clarius intelligatur, bene notare oportet excessus illos, quos veluti ordinatæ charitati contrarios idem præceptum prohibet, & ad quaternarium ferè numerum reduci possunt. Primus est, ne plura simul charitatis officia assumantur, quam commode & quietè peragi queant; nam, ut rectè Ludovicus dePonte to. 3. tr. 4. c. 9. advertit, fervor non tam in eo positus est, ut multa cōplectatur, quam ut officium & ministerium exactè fiat. Quod si fuerit nimius, erit etiam implicatus & intricatus, ac proinde minus utilis, cum juxta D. Gregorium l. 1. Past. c. 4. impar inveniatur ad singula, qui confusa mente dividitur ad multa. Hinc cum Moyses in hoc genere excedere videretur, audivit à Socero suo Jetro Exod. 10. *Non bonam rem facis, stulto labore consumeris.* Secundus est, ne festinatò nimis officia aut opera susceppta peraganter, ut multi faciunt, qui, ubi semel desiderium cuiusdam operis, fructusque conceperunt, eodem quasi momento & tempore eundem consequi volunt; ideoque omnia alia, licet magis sæpe necessaria opera relinquunt; ad quorum errorem refutandū sufficere potest unicum ipsius Omnipotentis Creatoris exemplum, qui, cum Mundum universum æquè facile unico momento, ac sex diebus creare potuisset, maluit tamen eum successivè per sex dierū intervallū absolvere, ut vel hoc suo exemplo doceret, quantopere cupiat ab ijs, qui minorem mundum, id est, Hominem creare, seu in primævum suum statum reducere desiderant, nihil præproperum & inordinatum, sed omnia in mensura, & ordine fieri. Tertius est, ne plus laboris suscipiantur, quam sanitas corporis ferre queat; cum enim unus gradus sanitatis cum doctrina sufficiente

cor-

De Conversatione Apostolica in communi.

13

conjuratus, ut prudenter nonnemo dixit, plus profit Operario, quām viginti gradus doctrinæ in corpore debili & morbis impedito, meritò prudentia suaderet, ut sanitatis corporalis sedulam perinde curam gerat Operarius, ac Eques, qui iter suum feliciter absolvere desiderat, equi sui curam gerere cognoscitur. Quartus denique est, ne stata Spiritus exercitamenta, Oratio videlicet, Examen, Lectio Spiritualis, Pœnitentiæ aut Mortificationis opera sub specie Zeli, seu salutis alienæ procurandæ intermittentur, aut perfunctoriè obean- tur; qui enim hoc agunt, magnam, teste Alphonso Rodriguez p. 3. tr. 1. c. 5. Dæmoni fenestram aperiunt, ut qui cer- nens, se studium juvandi Proximi non posse omnino impedi- re, id agit, ut ita se Operarij huic Operi impendant, & im- mergant, ut animum ad promovendas, tuendasque rationes suas nunquam advertant. Qua in re scilicet Pharaonem Ægyptium imitatur, qui, ne Israëlitæ desiderium sacrificandi DEO suo soverent, eosdem laboribus opprimi jussit, ut Exod. c. 5. legitur. Quapropter meritò quilibet ordinata charitate, Zeloque accensus Operarius saluberrimum sibi Siracidis monitum applicare debet: *Recupera Proximum secundum virtutem, & attende, ne incidas, in errorem scilicet illorum, qui sic alienæ salutis curam suscipiunt, ut suæ exiguam, aut nullam gerant.* Dicat proinde cum S. Bernardo f. 18. super Cant. Ego nullum ad salutem Pietatis gradum illi gradui anteponendum censeo, quem sapiens Eccl. 30. posuit dicens: *Misererere anima sua placens DEO.* Quid si non habeo, nisi parumper olei, quo ungar, putas tibi debeo dare, & remanere inanis? Servo illud mihi, & omnino nisi ad Prophetæ iussionem non profero. Si instituerint rogantes aliqui ex his, qui forte existimant de me supra id, quod vident in me, aut audiunt aliquid ex me, respondebitur eis: Ne forte non sufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis; non enim hoc consulit Apostolus, non causa, vigilæ charitas, ut aliis sit remissio, mihi autem tribulatio, sed ex aqua- litate. Sufficit, ut diligam Proximum nostrum tanquam me ipsum, hoc quippe est ex equalitate. Propterea, inquit Apostolus Hebr. 2. abundantius observare oportet nos ea, qua audivimus, ne forte pereffiamus. Benigna prudensque charitas afflere, consuevit, non effluere.

§. IV.

§. IV.

Quartum Præceptum.

I. Quartò sicut ignis non ultra sphæram activitatis à natura præscriptam agit; ita & verus Operarius, seu Apostolicus Conversator non cum aliis Hominibus agere velle debet, quāni quos ipsi DEVS per Superiores aut Vocationem internam assignavit; caveat proinde sedulò, ne in alterius Operarij officium se ingerat, aut Personarum alterius curæ commissarum curam ipse quoque suscipiat, sed satis præclarè Officio suo satisfecisse se existimet, si paucis illis Personis, quas DEVS ipsi commisit, invigilans, sic eas instituerit, & fervarit, ut cum veritate illud Servatoris dictum Jo. 17. usurpare ac dicere queat: *Non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi, quia tui sunt. Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint unum, sicut & nos. Cum essem cum eis, ego servabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi, custodivi, & nemo ex eis periret, nisi Filius perditionis. Scit nempe prudens Operarius Ecclesiam Exereui, Navis Vineæ non immerito à SS. Patribus & Doctoribus comparari, in qua si suo quisque officio bene fungatur, felix successus, idēmque ab omnibus præmium sperari possit, cùm tamen, si Ordo hic non observetur, nihil nisi confusio & iuteritus timendus sit.*

II. Et ideo nempe S. Ignatius tam sollicitè cavebat, ne in Societate sua, in qua vel maximè Proximi salutem ordinare, prudenter, & fructuose procurari desiderabat, nemo in alterius officium se ingereret; advertebat quippe vir prudentissimus, ejusmodi importunam intrusionem nec DEO placere, nec fini, qui intendi deberet, consequendo utilem esse, sed gravia potius damna in primis Ecclesiæ & Societati; deinde ijs, quorū Officium invaditur; tertio illis, quibuscum agitur, & tandem illi ipsi, qui ejusmodi Ordinem turbat, accessiri, ut facile per singula discurrendo poteſt probari. Non enim primò, DEO placere potest hic Zelus; cùm enim DEVS nihil magis, quam obedientiam à suis Operarijs requirat; nec quam magis oderit, & detestetur, quam propriam voluntatem, tanquam capitalissimum suum Inimicum, qui, teste S. Bernardo, ipsam, quantum in se est, coronam DEO eripere cūmque,

etimique de Solio Divinitatis perturbare conatur, nemo sanè prudenter judicare potest, eidem DEO placitum illum Zelum, qui contra expressam illius voluntatem & ordinationem suscipitur; sed potius vereri debent ejusmodi præposteri Zelatores, ne olim de laboribus suis audire cogantur, quod olim ob similem causam apud Isaiam c. 58. alijs quibusdam dictum est, qui, cùm quererentur, & dicerent: *Quare ieunavimus, & non affixisti? humiliavimus animas nostras, & ne scisti?* responsum acceperunt. Ecce in die ieunij vestri inveniatur voluntas vestra. Hinc sanè jam olim de similibus querebatur DEVS per Jeremiam c. 14. dicens: *Falsò Prophetae varicinantur in nomine meo; non misi eos, & non præcepi eis, neque locutus sum ad eos.* Sed nec secundò utilitatem afferat ejusmodi Zelus, utpote divinā benedictione & cælesti influxu carrens, sed potius nocet Ecclesiæ, aut alteri Communitati, cuius membrum est is, qui se intrudit; cùm enim Communitatis talis gloria & fama in eo consistat, ut omnia officia ritè, ordinatè, & fructuosè administrentur; hunc autem ordinem & fructum impeditat ejusmodi importuna intrusio & confusio, consequens est, ut ipsa quoque gloria & fama totius Communitatis non modicè obscuretur. Non minus verò tertio illi quoque, cuius officium ambitur, per similem intrusionem nocetur, ut qui vel ab eo, qui munus illius invadit, inhabilem atque ineptum se æstimari credet; aut certè honorem, gaudium, & fructum, quem ex munericis talis administratione sperabat, sibi injustè præripi queretur, quæ omnia non possunt non gravem in animo exulcerationem creare. Quartò ipsis etiam, cum quibus contra præscriptum Ordinem conservatur, non leve damnum accersit Operarius, nam cùm ipse in Domini nomine retia non laxet, atque adeò capturam seu fructum ob defectum divinæ benedictionis sperare non queat, quem tamen is, ad quem ea cura spectabat, propter vocationis gratiam meritò speravisset, rectè inferatur, omnibus eos bonis spiritualibus per non levem injuriam spoliari, quæ ex legitimi sui Pastoris fructuosâ sollicitudine, curaque sperare potuissent. Unde facile patet quintò ipsis etiam, qui dicto modo se intrudit, nihil lucri, sed potius detrimenti plurimum accedere, ut qui omnem laborum suum fructum perden, serò tandem cum Apostolis exclamaturus

16 *De Conversatione Apostolica in communi.*

maturus sit: *Præceptor, totâ nocte laborantes, nihil cepimus.*
Quare ut & sibi, & alijs profit prudens Operarius, intra limi-
tes à DEO & Superioribus sibi præfixos se contineat, moni-
tumque S. Pauli c. 4. Eph. audiat, adimpleatque; *Objecro voi*
ego vincitus in Domino, ut dignè ambuletis vocatione, quâ vo-
cati estis. Et iterum 1. Cor. 7. *Vnusquisque, in quo vocatus est,*
Fratres, in hoc permaneat apud DEVUM.

§. V.

Quintum Præceptum.

I. **Q**uinto sicut ignis omnibus accendentibus calorem su-
um sine discrimine communicat, ita & verus Opera-
rius sine ulla acceptatione personarum omnibus auxilium,
vel consilium poscentibus, aut ijsdem indigentibus prompte
ea communicare debet, illudque a deo Christi Marth. 11. usur-
pare: *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego*
reficiam vos. Eum in finem meminisse debet, Christum pro
omnibus æqualiter mortuum esse, omnes esse DEI filios, in
omnibus Christum relucere, omnium animas esse pretiosas,
& ad imaginem Dei creatas, ideoq; has solas & nudas sine re-
spectu ad talenta vel commoda consideret, dicatque cum A-
brahamo, Gen. 14. *Da mihi animas, cetera tolle tibi.* Atque
hoc est, quod S. Jacobus c. 2. tam sollicitè hortatur: *Fratres*
mei, nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri
I E S V Christi gloria. Etenim si interierit in conventum ve-
strum vir aureum annulum habens in ueste candida; introierit
autem & pauper in folido habitu, & intendatis in eum, qui in-
dutus est ueste præclarâ, & dixeritis ei: *Tu sede hic bene. Paupe-*
ri autem dicatus: tu sta illic, &c. nonne iudicatis apud vosmet-
ipsos. & facti estis iudices cogitationum iniquarum? Audite,
Fratres mei dilectissimi. Nonne D E V S clegit pauperes in hoc mun-
do, divites in fide, & heredes regni, quod repromisit D E V S dilig-
entibus se? meminerat nempe hic Apostolus, quām studiosè
illis Christus hanc doctrinam commendaverit, dum eos ad
prædicandum Evangelium dimissurus dixit Matth. 10. *Ebote*
prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columba, simplicita-
te scilicet rectæ intentionis, in omnibus, quibuscum agitis,
nihil aliud, nisi D E V M intuentes & querentes, ut de vobis
suo

De Conversatione Apostolica in communi. 17

suo modo illa Cant. 4. verba repetere possit DEVS: *vulnus
rasti cor meum in uno oculorum tuorum.* Hinc & S. Cathari-
nae Senensi quondam DEVS Pater in dial. 146. dixit: *Rete
desiderij sancti sine dubio accepit omnes ex eo, quia anima fame-
lica mei honoris non est contenta particulam habere. sed omnes
habere peroptat: bonos habere querit, ut eam adiuvent in suo re-
ti ponere pices, &c, ut sibimet quotidie conservent, & augeant
perfectionem; imperfectos vero cordialiter affectuosè desiderat,
ut boni sint: infideles quoque tenacibus exoptat, ut veniant ad
lumen Sancti Baptismatis. Omnes ergo peroptat habere cuius-
cunque statutus vel conditionis existentes, ut ex eo, quod omnes vi-
det in me, à mea bonitate creatos, cum tam digna charitate,
atque pretioso Sanguine IESV Christi Filii mei redemptos. Me-
ritò ergo quilibet ordinato Zelo accensus Operarius illam S.
Hieronymi epist. 14. ad Celant. sententiam ob oculos habere
debet: *Nescit Religio nostra Personas accipere, nec conditiones
Hominum, sed animos inspicit singulorum; si enim, ut idem San-
ctus in cap. 1. Malachia ait, suscipiat eos, qui cum anulis au-
reis ad se veniunt, & pauperes Sanctos repellat, nomen DEI de-
spicit, & panem polluit doctrinarum, & in ipsum DEVUM contu-
meliam iacit.**

§. VI.

Sextum Præceptum.

Sextè sicut Ignis magis propinquos & melius dispositos
magis calefacit, ita verus quoque Operarius sua auxilia &
coafilia promptius illis communicare debet, qui magis ei
propinqui, & melius dispositi sunt. Tales autem sunt, qui
magis talibus auxiliis & consiliis indigent, & melius illis
utuntur, præcipue parvuli, simplices, pauperes, ægri, afflicti
& similes, cum quibus tam promptè, libenterque conversari,
& ijs succurrere debet, ut dici de eo possit: *Cum simplicibus ser-
mocinatio eius.* Ipse vero cum Christo quasi assiduo dicat:
Sinite parvulos venire ad me, Mart. 24. Hoc certè præceptum
tam altè S. Ignatius animo suo impresserat, ut in formula
professionis etiam puerorum curam includere voluerit, non
ut speciale votum esset, sed ut sancta hæc exercitatio peculia-
ri modo esset commendata, & devotius curaretur, propter fin-

Instruc. III.

B

gula-

18 De Conversationē Apostolica in communī.

gulare obsequium, quod DEO per eam in Animarum auxilio exhibetur. Eandem ob causam etiam jubebat, ut ij, quos aliquò mittebat ad animarū messem faciendā, per Hospitaliū & Nosocomiorum visitationem, & charitatem infirmis atque pauperibus exhibitam potissimum hunc finem obtinere conarentur. Idem ergo strenuo Operario & Animarum Curatori tantò impensius præstandum, quantò majorem ratione sui officij habet obligationem ad talium personarum salutem procurandam; neque exiguum se olim solatium & præmium reportaturum credat, si cum veritate coram DEO quondam dicere possit cum Jobo c. 19. *Oculus fui cæco* (id est, pueris, aliisque ignorantibus personis) *pes claudio*, (id est, peccatoribus ob inveterata vitia & malas consuetudines difficulter in via mandatorum DEI progredientibus) *Pater eram pauperum*, & aliorum affictorum.

§. VII.

Septimum Præceptum.

Septimò sicut Iguis omnia in se convertere cupit, sed suaviter admodum & efficaci modo, per calorem scilicet, paulatim expellendo contrarias dispositiones, novasque introducendo; ita verus quoque Operarius seu Apostolus desiderare debet omnes sibi similes, id est, Zelatores suæ salutis facere, repetens eum in finem assiduo illud S. Pauli 1. Cor. 4. *Rogo vos, imitatores mei esse sicut & ego Christi.* Hoc tamen non violento quodam modo per asperas increpationes & castigationes, sed potius per viam charitatis & mansuetudinis obtinere nititur, laborando scilicet, ut animæ sibi commissæ per considerationem beneficiorum DEI, frequentem usum Sacramentorum, crebras & ardentes Orationes crescant in amore DEI, & sic hoc ipso etiam amorem inordinatum erga creaturas exuant, & cum ipso tanquam radice omnes etiam malas consuetudines & vitia eveliant; quem modum ipse DEVIS, ut videre est apud Lancizium opusc. 1. fol. 81. sibi valde placere, quondam B. Magdalena de Pazzis ostendit dicens: *maxime felix spiritus, qui hodie regnat in terra, est ille S. Ignatii: quia eius filii in conducendis animabus ad DEVVM præcipue procurant datus*

notis

Vitiam, quanti momenti sit agere cum D^OO, quia hoc Exercitium facit, ut cum facilitate res arduas amplectantur, propter tumen, quod accipiunt à D^OO in Oratione. Aliás eidem Beata ostendit, se in spiritu S. Joannis Evangelistæ, & S. Ignatij mirè sibi complacere, quòd uterq; conatus sit per viam amoris homines ad suum ultimum finem perducere: additque hanc complacentiam toties sibi renovari, quoties S. Ignatij Filij eundem modum in convertendis peccatoribus tenent. Bene itaque notet hanc doctrinam Operarius, certoque sibi persuadeat, hanc viam & compendiosissimam, & efficacissimam esse ad peccatores convertendos, id quod olim Majores apposito apolo^{go} significarunt, dum finxerunt, Solēm & Aquilonem quondam in certamen venisse, uter eorum majoribus viribus & potentia polleret; cùmque ad hoc certamen finendum communī consensu decrevissent, eum pro fortiori habendum, qui Viatori tunc forte prope ipsos transiunt pallium citius erexitus esset, Aquilo mox magno impetu, flattus que Viatorem invaserit, verū plus non effecit, quād ut Viator arctius sibi pallium astringeret; sed cùm Sol paulatim radios per pallium immisisset, ita Viator incaluit, ut sine alia violentia ultrò pallium abieceret. Simile quid experiuntur Operarij, qui radios amoris divini in animatum sibi commisum pectora jaculantur, sicque efficiunt, ut ultrò malas consuetudines exuant, dum interea iij, qui per violentiam asperatum increpationum id efficere conantur, nihil aliud obtineant, quād ut exasperati animi pertinaciis in suis erroribus, virtusque perseverent! nimisq; non frustra Christus suis Apostolis Matth. 11. dixit: *Discite à me, quia misericordia sum. Et bimilitis corda, et invenietis requiem animabus vestris.* Pro cuius doctrinæ confirmatione non parū proderit, si bene ponderetur memorabilis illa sententia, quam Senex quidam in vitis pp. l. 5. c. 15. protulit in hæc verba: *Si quis cum humilitate, et timore iniungat Fratri aliquid facere, sermo ipse, qui propter D^OEVM egreditur, facit Fratrem illum sibi etum existere, et implere, quod fuerit imperatum; si quis autem voluerit iubere Fratrem, et hoc non secundum timorem D^OEI fecerit, sed contraria per autoritatem volens sibi in eo potestatem defendere, D^OVS, qui videt occulta cordis, non permittit eum audire, vel facere, quod iubetur. Quod à D^OO est, cum humilitate et obsecratione*

imperatur; quod autem ex potestate, cum furore & perturbatione, utpote quod à maligno est. Nimirum leniter castigatum exhibet reverentiam castiganti, asperitate autem nimis increpationis offensus, nec increpationem recipit, nec salutem, ut recte S. Prosper l. 2. de inter. contempl. dixit. Hinc semper in pectore hærere, memoriaeque obversari debet notatu dignissima S. Augustini tract. 7. in Epist. 1. Jo. c. 3. sententia: Semel breve tibi præceptum præcipitur: Dilige, & fac, quod vix. Sive taceas, dilectione taceas: sive clamis, dilectione clamis: sive emendas, dilectione emandas: sive parcas, dilectione parcas. Radix sit intus dilectionis, non potest de ista radice non bonum procedere.

§. VIII.

Octavum Præceptum.

Octavò sicut ignis non cessat agere, donec extinguitur, uti Salomon Prov. 30. indicavit dicens: Tria sunt insatitabila, & quartum, quod nunquam dicit, sufficit. scilicet ignis; ita & verus Operarius nunquam cessare debet ab operando, quamdiu vires habet, ut dicere possit cum Davide Ps. 68. Zelus domus tua comedit me. Et Ps. 118. Tabescere me fecit Zelus meus. Itaque dictum sibi reputet à DEO illud. Apoc. c. 2. Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vita. atque adeò cum tanta constantia animabus sibi commissis invigilet, ut & ipse cum Christo olim moriturus dicere possit: Consummatum est. Et alij perinde de ipso ac de Christo dicere & scribere queant: Cum dilexisset suos, in finem dilexit eos. Ioan. 13. Sic enim sperare tandem poterit, ut, quemadmodum in hac vita Zelum Eliæ imitari studuit, ita cum eodem in curru igneo, charitatis scilicet in hac vita exercitæ, in cælum ad meritorum præmia capienda rapiatur. Talis videlicet Zeli exemplum illustre præbuerunt, in primis S. Basilius, qui, ut in speculo magno Exemplorum dist. 8. ex 84. refertur, jam in agone constitutus petiit à DEO vitam sibi prorogari uno die, ut Judæum, qui promiserat, se fidem Catholicam suscepturnum, si Episcopus in sequentem diem superviveret, ovili Christi aggregaret, quem proin cum tota domo ipsem in Ecclesiam descendens baptizavit, & paulo post

pōst rediens in lectum mortuus est. Deinde verò etiam S. Dunstanus, qui, ut ibidem V. Ascensio Christi legitur, in festo Ascensionis ad cælestē regnum invitatus ab Angelis renuit venire, ut eo die Populum Verbo DEI pascere posset; unde sequente primū Sabbatho mortuus est. Sed & S. Joannes de Nivella, ut ibid. V. Prædicare ex. 3. scribitur, tanti erat Zeli, ut, cùm gravissimè podagrā laboraret, & quidam Medicus trium hebdomadarum spatio eum curare promitteret, noluerit hanc curam suscipere, ne interim animæ per eum liberandæ perirent. Imò eo ipso vespere, in quo agonizabat, alicujus adhuc confessionem audire voluit dicens: Nolle pro mille marchis auri hominem non audivisse. Sed & simile quid nostra ætaþe P. Nunnus Riberius, ut Orlandinus in parte 1. Hist. Soc. n. 123. testatur, fecit, qui, cùm per absuntas ob propinatum venenum vires ingredi non posset, gestari ab aliis per Christianorum loca voluit, & S. Joannem Apostolum imitatus, piorum inter manus convisebat Ecclesiam, & saluberrimis monitis, tum universos, tum singulos confirmabat. Uti & P. Nicolaus Bobadilla ex eadem nostra Societate in castris Cæfaris, et si ipse laboraret peste, tamque debilis esset, ut vix vestigio hæreret, nihil tamen de labore remisit, sed ægris in Nosocomio diu, noctuque adstitit, uti ibid. l. 6. n. 56. refertur. P. Andreas Ortiz verò, uti ex literis Peruanis compertum est, tanto Zelo ardebat, ut, cùm Ethnici convertendis viam sibi occlusam cerneret, mox ægritudine occupatus, præ Zeli & martoris magnitudine animam exhalarit. Præ reliquis tamen memorabile jure merito censeri debeat, quod Surius 23. Junij de S. Christina mirabili narrat, quod scilicet tanto erga Peccatores Zelo & charitate flagravit, ut pro illis acerbissimas pœnas, in quibus sine miraculo confistere non poterat, subierit; nam coniiciebat se in ardentes elibanos, volutabat se per spinas acurissimas; abdebat se in nivem & glaciem; in rotas, quæ aquis circumvolvabantur, se contorquendam dabat, neque tamen pars corpori decedebat, sed majores semper in plagas reservabatur.

II. Porro ut hoc præceptum non modò clariùs intelligatur, sed etiam perfectius obseretur, sequentia de Zelo ex diversis Authoribus notasse proderit. Primò, Zelum juxta

22 De Conversationē Apostolica in communi.

D. Thomam s. 2. q. 28. a. 4. nihil aliud esse, quām effectum amoris provenientem ex intentione amoris, quem, qui habet, omnia, quæ suat contra bonum Amici, repellere conatur; hinc *Glossa super illa verba Jo. 2. Zelus domus tua comedit me*: ait, quod Zelo dominus DEI comeditur, qui quilibet prava, quæ viderit, corrigeret satagit; si nequit, tolerat, & germit. Atque ideo etiam dura sicut infernus æmulatio seu Zelus Cant. 8. dicitur, quia, sicut infernus craciat animas, ita Zelus cruciat corda DEVVM & Proximum amantium, quando videtur aliquid, quod eorumdem bono repugnat, committi. Secundò, Zelum hunc summè Operario Apostolico necessarium esse, uti sat clarè S. Laurentius Justinianus l. de compunct. sequentibus verbis ostendit: *Absque igne quis ignem accendet?* & sine charitate quis officia charitatis consummabit? ardeat dilectionis flamma semper in te, quatenus calore tuo proximorum excutiatur sepor, imò accrescat amoris incendium, quo modo prateritarum negligientiarum rubigo deleatur. Poteris planè infiammare ceteros, si fueris tu charitate inflammatu. Imò S. Ambrosius dicere autus est in Ps. 118. *Angeli quoque sine Zelo nihil junt,* & substantia sua amittunt prærogativam, nisi eam zeli ardore sustentent. S. Chrysostomus verò l. 3. adversus vitup. vitæ Monast. etiam gravia damna ex eo neglecto ostendit, sic enim loquitur: *Etsi omnem vitam nostram diligentissime componiam & instruam egerimus, hanc non evitata negligientiam, nihil consequemur emolumenti, cum ea talis ac tanta sit, quæ sola in gehenna profunda possit immergere.* Si enim is, qui Proximum in iis, quæ ad Corpus pertinent, adiuvare noluerit, nulla ratione excusari poterit; verum, etsi virginitatem ipse servaverit, extra sponsi thalamum projectetur, qui, quod muliò maius est, omiserit (quippe multò maximum est animalium gubernatio ac regimen) cur non mala omnia perpeti dignissimus existimetur?

III. Quām verò necessarius, tam etiam utilis est idem Zelus (id quod tertio loco notandum est) ad Animalium salutem, DEIque gloriam procurandam, quia quinque effectus ad hunc finem consequendum per quam sane efficaces producit, ut fusiùs P. Alphonsus Rodriuez p. 3. tr. 1. c. 11. ostendit; nam primò miros ad operandum stimulos addit, quia, ut rectè S. Gregorius dixit, *Charitas* (atque adeò & Zelus, qui est pri-

est primaria Soboles charitatis) magna operatur , si est ; si au-
tem operari renuit , charitas non est . Secundò . Etiam ad mu-
nia sua exactè obeunda impellit ; nam dicere quodammodo
cum Davide cupit posse illud 1. Paral. 29. Ego autem totis vi-
ribus meis preparavi impensas domus DEI mei ; opus namque
grande est , neque enim Homini preparatur habitatio , sed DEO .
Tertiò . Ad varias occasiones succurrendi Proximo ingenio-
sè & sagaciter indagandas incitat ; ubi enim talis inest affectus ,
inquit D. Bonaventura process. 5. relig. c. 17. illic necessariò
non deerit subventionis effectus , quantum patitur opportunitas .
Quartò . Oninem in operando difficultatem aufert , quia de
Zelo hoc perinde ac de amore dici potest illud lib. 3. de imit.
c. 5. quòd onus non sentiat , labores non reputet , plus affe-
ctet , quam valeat ; de impossibilitate non causetur , quia cun-
cta sibi licere arbitratur . Valeat igitur ad omnia , & multa
impleat , & effectui mancipet , ubi non amans deficit , & jacet .
Quintò denique ad ferventem & accensam Orationem exci-
tat , quæ donec exaudiatur , nescit discedere , uti non paucos
Sanctos fecisse legitur , præcipue S. Ignatium , uti l. 5. vit. c. 2.
videre est , qui , cùm Lutetiæ quandam vesano Pellicis amore
implicitum nulla ratione è cœno extrahere posset , die quo-
dam extra Vrbem in lacum frigidissimum , viæ , quæ Amasis
ad turpes delicias transiturus erat , adjacentem , collo tenus se
immersit , & adventantem his verbis allocutus est : Perge . mi-
ser , ad tuas fœtidissimas voluptates ; impendeniem capiti tuo
ruinam non vides instantem pestem non perhorrescis & hic ego pro
te me tamdiu macerabo , DEV Mqz orabo , donec instissimam illius
iram & vindictam tibi paratam avertam .

I V. Ne verò quis solam utilitatem ac necessitatē , non au-
tem perinde etiam dignitatem ac præstantiam quandam inef-
se Zelo huic arbitretur , sequentes SS. Patrum sententiæ dili-
genter sunt notandæ . Richardus Victorinus apud Marchan-
tium in Virga Aaron tr. 4. l. 1. ait : Nescio , an maius possit be-
neficium à DEO conferri , quam ut per eius obsequium alij con-
sequantur salutem , si tamen Homo DEO cooperatur ex chari-
tate . S. Gregorius verò super Ezech. ho. 12. absolute dixit :
Nullum omnipotenti DEO tale est Sacrificium , quale est Zelus
animarum , & hoc propter imaginem impressam animabus . Un-
de & l. 3. Dial. c. 17. ait : Maius miraculum est prædicacionis

verbo, atque orationis solatio peccatorem convertere, quam
carne mortuum suscitare. Imò hom. 6. in Evang. Ange-
lis æquiparare Zelosos ejusmodi Operarios non dubita-
tavit dicens: *Vnusquisque vestrum*, in quantum gratiam su-
perne aspirationis accepit, si à pravitate proximum revocat,
si exhortari ad bene operandum curat, si aeternum regnum vel
supplicium erranti denunciat, cùm sancta denunciationis verba
impedit, profecto Angelus existit. Adhuc verò amplius ex-
tollens hunc Zelum S. Chrysostomus hom. 3. in 1. Corinth.
Hæc, ait, perfecte charitatis regula, hic certissimus terminus, hoc
supremum omnium cacumen querere, quæ communem omnium
comprehendant utilitatem, quod ipse Paulus significans addidit,
sicut & ego Christi. Nihil enim nos potest ad eō Christi imitatores
facere, ut proximorum cura. Unde meritò hom. 3. super Gen.
dixerat: et si ingentes erogaveris pecunias pauperibus, plus tamen
effeceris, si converteris animam: quia, ut S. Dionysius c. 3.
de cœl. Hierarch. rectè pronunciavit, omnium divinorum di-
vinissimum est cooperari DEO in salute animarum.

CAPUT IV.

QVIBVS INSTRUMENTIS PRÆCIPVE PER-
AGENDA SIT CONVERSATIO
APOSTOLICA.

EQuidem & hīc fortè multi multa assignabunt; ast ego
quatuor potissimum adhibenda censeo, nempe Familiar-
itatē & coniunctionē cum DEO per crebræ & ferventis O-
rationis Studium, Prudentiam, Authoritatem, seu ut clariū
alij exprimunt, Vita Sanctitatem, & Benevolentiam, seu Amo-
rem; nam per Familiaritatem & Coniunctionem cum DEO ob-
tinetur, ut fructuosa sit Conversatio juxta promissionem
Christi Jo. 15. *Qui manet in me, & ego in eo.* hic fert fructum
multum. Per Prudentiam efficitur, ut omnia, quæ fructum
per conversationem quæri solitum impedire possent, effica-
citer removeantur; econtrario verò media, quæ eum promo-
vere possunt, sollicitè excogitentur, hinc Christus ante omnia
Apostolis sua fit Matth. 10. *Istote ergo prudentes sicut serpen-*
tes. Et S. Paulus etiam hoc instrumento præ cæteris usus est,
uti

ut ipse met. 2. Corinth. 12. indicavit dicens: *Ego vos non gravavi, sed cūm essem astutus, dolo vos capi.* Per Authoritatem impetratur, ut doctrinæ in conversatione communicatæ singularē pondus & efficaciam habeant; id quod præclarè S. Laurentius Justini. de confictu interiore c. 2. indicavit dicens: *Dabis voci tuae virtutem, si, quod suades, prius tibi cognoscari persuasissē: Validior operis, quā moris vox est.* Hinc de S. Basilio olim S. Gregorius Nazianz. in orat. dicebat: *Touitru erat eius Oratio, quia vita erat fulgor; unius namque splendor, alterius incendium est.* Sed & de ipso S. Joanne Baptista Joan. 5. dicitur, quòd erat lucerna ardēns & lucens, ardēns scilicet bonae vitæ exemplo, lucens verò doctrinis per prædicationem communicatis. Per Benevolentiam denique obtinetur, ut & aditus facilis ad conversationem pateat, & omnia, quæ in ea proponuntur, vel aguntur, benevolè accipiantur, ex qua benevolentia totus ferè fructus conversationis pendet, uti sapienter S. Augustinus tr. 7. in Epistolam S. Joannis advertit, dum dixit; *semel breve præceptum præcipitur. Dilige, & fac, quod vis: sive taceas, dilectione taceas: sive clamis, dilectione clamas: sive emendas, dilectione emendas: sive parcas, dilectione parcas: Radix sit intus dilectionis; non potest de ista radice non bonum existere.* Quia verò horum instrumentorum usus non omnibus perspectus est, ideo proderit paucis ostendere, quomodo quodvis illorum in praxin deduci debeat.

§. I.

Quid circa primum Instrumentum Conversationis, nempe Familiaritatem cum DEO observandum sit.

I. **T**ria potissimum circa hoc Instrumentum observanda sunt. 1. Ut digna de illius necessitate & efficacia æstimatio concipiatur. 2. Ut sciatur, in quibus præcipue actibus seu exercitiis consistat hæc Familiaritas. 3. Ut facilis & solida illius praxis discatur, & constanter usurpetur.

II. Et primum quidem horum caput quod attinet, sci-
licet, ut dignum de hac Familiaritate cuin DEO æstimatio-
nem concipiat, ante omnia certò sibi persuadere debet Op-

26 *De Conversatione Apostolica in communi.*

rarius, conversationem & curationem Animarum opus est
difficillimum, atque, ut SS. Patres passim pronuntiarunt, ma-
jus, quam sit ipsa mundi creatio, atque miraculorum patra-
tio, adeoque non tam humanis mediis, quam divino auxilio
& cooperatione procurandam, id quod fuse & solidè S. Lau-
rentius Justinianus I. de compunct. coll. 22. ostendit sequen-
tibus verbis: *Absque gratia administrculo quis presumere audeat*
posse facere quidquam, dicente Domino: *Sine me nihil potest*
faccere? Nam quamvis homo à se, de se aliquid boni valeret,
nihil omnino valet in altero; quoniam libero quisque utens ar-
bitrio sua potestatis est assensum suadenti præbere. An non ver-
ba possumus veluti semina iactare, annuciare futuram felici-
tatem, & eterna supplicia? minimè tamen corda compungere,
animum flectere, interiorum auditum aperire, affectum promo-
vere, gratiam infundere. Hac solius DEI sunt, per consensum
audientis & recipientis. Quemadmodum imber de calo cadens
terram inebriat, & eam germinare facit, ac dare semen ferenti,
& panem ad manducandum; sic & gratia caelestis, cum in hu-
manum cor labitur, rigat illud devotionis dulcedine, madefacit
compunctionis rore, & per sanctas desideria virtutum atque be-
norum operum, fecunditatem producit ad publicum, quatenus
intuentes agnoscant, non ex infructuosa arbore, sed de latentes
divinae benedictionis radice, universa laudabilia gesta prodire.
Prorsus humanus inutilis est arboris truncus, si non intrinsecum
gratia DEI operetur. Et hinc idem S. Pater ait, Apostolos,
antequam exirent ad agendum cum aliis, jussos fuisse in civi-
tate sedere, & orare, donec virtute induerentur ex alto. Sed &
& ipsi Apostoli Act. 6 postquam constituerunt septem Dia-
conos temporalia negotia tractaturos, dixerunt: *Nos verò*
Orationi, & Ministerio verbi instantes erimus, præmittentes
scilicet Orationem, utpote à qua omnis Ministerij efficacia
pendet, ut sapienter advertit S. Bernardus epist. 201. dicens:
Nunc manent tria. Verbum, Exemplum. Oratio; maior autem
horum Oratio: namque operi & voce gratiam & efficaciam
promeretur. Unde meritò quivis Operarius saluberrimam
doctrinam, quam Societas JESU suis Missionariis Reg. 14.
proponit, profundè menti insculpere deberet, quando ita lo-
quitur: Quamquam humana media non solum spernenda non
sunt, sed etiam, cum opus est, prudenter & religiosè adhibenda;
divinis

divinis tamen, & nostri Instituti magis propriis præcipue utendum est, in eisque magis fidendum, orandumque DEVS, ut iu omnibus det eam efficaciam, qua sit proposito fini consequendo necessaria. Si enim jam olim Jacob Gen. 30. cum Rachel ipsa dixisset: *Da mihi liberos, alioquin moriar:* respondit: *num pro DEO ego sum, qui privavit te fructu ventris tui?* innuens generationis corporalis Authorem non tam Hominem esse, quam DEVUM; quantò magis idipsum de spirituali generazione judicandum erit?

III. Porro hæc Familiaritas seu conjunctio cum DEO tribus præcipue officiis declaranda est. 1. Ut nullum paulò majoris momenti negotium cum proximo tractandum suscipiat, quin de eodem cum DEO conferat, ab eoque rationem & modum fructuosè illud peragendi accipiat; ita enim & Zelosissimi quique Operarii suo exemplo docuerunt; & salubriter jam olim monuit pius Asceta l. 3. de imit. Christi c. 38. dum dixit: *Si etiam in omni eventus tias, non in apparentia externa, nec oculo carnali lustras visa vel audita, sed mox in qualibet causa intras cum Moyse in tabernaculum, ad consulendum Dominum, audies nonnunquam divinum responsum, & redibis instructus de multis praesentibus & futuris.* Propterea namque Iosue & Filii Israël à Gabaonitis leguntur decepti, quia os Domini prius non interrogaverunt, sed nimium creduli dulcibus sermonibus, falsâ pietate delusi sunt. E contrario vero S. Paulus, teste S. Maximo hol. 1. de SS. Petro & Paulo, ultra humana raptus in tertium cœlum, secreta cœlestia cognovit, ut Ecclesiarum futurus Doctor inter Angelos disceret, quæ inter Homines prædicaret. Quem in finem præcipue meditationis saepe Exercitium conducet; *hac enim, teste S. Bernardo S. 1. de S. Andrea, docet, quid desit: oratio, ne desit, obtinet; illa viam ostendit, ista deducit;* meditatione denique agnoscimus nobis imminentia pericula, oratione evadimus. Hinc & l. 4. de confid. c. 4. describens Eugenio Papæ, quales debeant esse Adjutores pro juvandis animabus, inter alia ait: *Tales esse debere, qui orandi studium gerant, & usum habeant, & de omni ratione plus fidant, quam sua industria vel labori.* 2. Ad eandem Familiaritatem spectat, ut ipsas etiam Personas, cum quibus ex officio vel charitate conversari debet, in precibus suis DEO assidue commendet. Sic enim in primis ipse Christus

28 De Conversatione Apostolica in commun.

stus S. Catharinam Senensem dialog. c. 29. monuit dicens:
Ego vos affectuosè deprecor, ut assidue me rogetis pro salute peccatorum, quorum à vobis exige sudores, atque lacrymosas orationes, ut eis impendam, sicut opto, misericordiam gratiosam. Sic & S. Paulus exemplo suo docuit scribens Rom. 1. Testis mihi DEVS, cui Servio in Spiritu meo in Evangelio Filii eius, quod sine intermissione memoriam vestri facio semper in orationibus meis. Quod ponderans S. Chrysostomus ho. 2. in Epist. ad Rom. ostendit, inquit, huius commodi curam sibi esse necessariam, siquidem servitutis modus hic, nempe Evangelii annuntiatio, ipsi erat commissio, cui enim huiusmodi functio delegata fuerit, huic necessarium est, perpetua cogitatione eos circumferro, qui verbum ipsum excepturi fuerint. 3. Denique ad eandem Familiaritatem pertinet, ut, ubi variæ difficultates in conversatione cum Proximo occurrerint, animis Operarius non cadat, nec suis viribus eas superare presumat, sed divinam opem & adjutorium magnâ cum fiducia imploret, eumque in finem sequentia Regis Iosaphati 2. Paralip. c. 20. verba usurpet: In nobis quidem non est tanto fortitudo, ut possimus huic multitudini (difficultatum) resistere, qua irruit super nos. Sed cum ignoremus, quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te. Sed & seipsum, & Socios suos ejusdem Regis exemplo sic excitet, & alloquatur: Nolie timore, nec paveatis hanc multitudinem, (cum qua conversari, & contra quorum virtus pugnare debet) non est enim vestra pugna, sed DEI. Tantummodo confidenter state, & videbus auxilium Domini super vos.

IV. Ipsa denique hujus Familiaritatis praxis in eo praecipue consistit, ut 1. purissimam semper, & ab omni paulò graviore & deliberate admissa culpa liberam mentem habere studeat Operarius; nam, ut recte S. Joannes 1. ep. c. 3. advertit, si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad DEVUM (familiariter cum eo agentes) &, quidquid petierimus, accipiemus ab eo. 2. Ut ab omni etiam sensuali & inordinato erga quamcunque rem creatam amore abstineat; hoc enim est, quod DEUS Moysi Exod. 3. dixit: Ne appropies huc (scilicet ad familiariter tecum agendum) Solve calceamentum (quo omnis affectus terrenus significatur) de pedibus tuis. Nam, ut recte dixit Thomas Kempensis 1. 2. c. 1. frequens il-

li visi-

li visitatio cum homine interno , dulcis sermocinatio , grata consolatio, multa pax , familiaritas stupenda nimis. 3. Ut omnia exercitia Spiritualia ad hanc Familiaritatem pertinentia magna cum alacritate , integritate , & diligentia peragat ; usque enim familiaritas inter homines per frequentem conversationem mutuam magis semper augetur , & invalescit ; ita id ipsum tantò magis in conversatione familiari cum DEO sperandum est, quanto major & præstantior est voluptas , quæ ex eadem hauriri plerumque consuevit. 4. Ut stara habeat pro secessu Spirituali , & colloquio cum DEO instituendo tempora ; neque haec ab illis negotiis facile sibi eripi permettatur , sed potius sibi persuadeat , tantò se alacriorem , vegetiorēque ad eadem negotia redditum , quanto certius sibi auxilia divina per ardentem & fiduciā insigni armatam Orationem impetrata poterit polliceri.

§. II.

Quid circa Secundum Instrumentum , nempe circa Prudentiam sit observandum.

I. **T**ria præcipuè circa Prudentiam bene sunt observanda Operario. Primum est, ut certò sibi persuadeat, usque adeò illam esse necessariam ad Conversationem fructuosè instituendam , ut sine ea non modò nullus fructus sperandus sit, sed damna etiam gravissima sibi , aliisque averlenda timeri debeant. Id quod sapienter advertit S. Ignatius Fundator noster, teste Orlandino l. 16. n. 112. utpote qui dicere solebat, in Societate hominum genera duo esse ; unum eorum, qui exstruerent solùm : alterum eorum , qui simul inter exstruendum destruerent. Primum sibi genus probari , & hos esse , qui Zelo uterentur considerato , providentes , ne quamdamni causam , non modò re , sed ne specie quidem darent ; neve iij offendenterent , qui , si Adversarii fierent , possent nostrum in divino obsequio , & salutis publicæ studio impedire cursum ; atque adeò quædam , quæ rectè alioqui fierent , omitenda censebat , non damni privati formidine , sed operum respectu potiorum , quia saepe numero , dum parùm cautè quid attentatur , nec illud efficitur , & mora multis aliis objicitur. Hinc ulterius , teste Ribadeneira l. 5. vit. c. 10. dicere solebat,

bat, Sanctitatem per se solam valere plurimum, sed nisi cum Prudentia, agendique cum Hominibus modo conjuncta summancam fore ac infirmam, plusque saepe exquisitam cum mediocri Sanctitate Prudentiam in gubernatione efficere, quam Sanctitatem majorem cum prudentia minori. Unde merito Salomon Prudentiam vocat *Scientiam Sanctorum*, ut indicet non sufficiere Sanctitatem, nisi Prudentiae jungatur, nam *virtus discretionis*, uti S. Bernardus super Cant. recte advertit, *absque charitatis fervore iacet, & fervor vehemens absque discretionis temperamento precipitat*. Quam ob causam jam olim etiam DEUS in vestitu Summi Sacerdotis Superhumerales, quod humeros tegebant, & Rationale, quo pectus ornabatur, ita inter se fibulis connecti praeceperant, ut nunquam separari possent, ut significaret, labores & conatus nostros semper cum judicio & ratione fieri debere. Unde & ipse Christus Apostolis suis ad curam Animarum destinatis praeceteris sua debat, ut essent prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbae, quia, ut vere Salomon Prov. 11. dixit, *ubi non est gubernator (prudens) Populus corruet; salus autem, ubi multa concilia à verâ Prudentia profecta*.

II. Alterum, quod circa Prudentiani bene notare debet Operarius, est, ut cognoscat regulas & pracepta ad direndum & lucrandum Proximum à Prudentia prescribi solita, quae quidem ad sequentia ferè revocari possunt. 1. Ut ratione plurimum & consilio utatur, atque in omni actione finem bene consideret, mediisque ad illum obtinendum convenientissima eligere studeat. Hinc jam olim Seneca lib. de beneficiis monebat: *Si prudens fuerit animus tuus, tribus temporibus dispensetur; præterita cogita, praesentia ordina, futura provide, primum per cautionem, alterum per circumspectionem, tertium per Providentiam*. 2. Ut, quando omnia pietatis opeta ad salutem Proximi spectantia complecti non potest, magno delectu præferat publica privatis: perpetua iis, quae ad tempus fiunt: certa in certis: secura periculis; neque tam videat, quantæ res ipsæ sint, quam quantum spei ad eas conficiendas ostendatur. Hinc S. Ignatius dicere solebat, non ipsas res nobis, sed nos rebus accommodari debere. 3. Ut nihil supra vires tentet, sed ea suscipiat tantum, de quibus spes certa sit, ea confessum

tri. 4. Ut si quod ex cœptis damnū oriri advertat, prudenter desistat; omnis enim pertinacia inconsulta in rebus prosequendis vitanda est. 5. Ut in vocandis Hominibus ad virtutem utatur iis armis, quibus Sathanas eos seducere conatur, scilicet ut non apertā vi, sed leniter in animos eorum se insinuet. Sic Maffreus. l. 3. c. 11. de S. Ignatio scribit: *Mira fuit solertia in sollicitandis mortalibus, & à servitute Diaboli ad Christi Domini obsequium traducendis; ac quibus artibus Dæmon ad animarum perniciem utitur, easdem ipse, (quoad liberet, at fas esset) ad Hominum salutem ac beneficium transferbat.* 6. Ut naturam cuique & ingenium indagare, eique se accommodare studeat, omnibus omnia factus cum Apostolo 1. Cor. 9. ut omnes lucrifaciatur; nam, ut S. Bonaventura in prolog. Speculi discipl. sapienter advertit, *prudens, ut rerum varietas exigit, ita se accommodat tempori, non se in aliquibus mutans, sed potius aptans, sicut manus, qua eadem est, cum in palnum extenditur, & cum in pugillum constringitur.* Et, ut S. Ambrosius in c. 4. Coloss. loquitur, *aliter cum Potentibus Mundi, aliter cum mediocribus, & aliter cum humilibus agendum est; aliter iterum cum mansuetis, aliter cum iratis, quibuscedere oportet.* Quo in genere iterum laudatur S. Patris nostri Ignatii prudentia, qui voluntates ac naturas eorum, qui buscum agebat, festinè odorari, ambitiosis splendida, avaris utilia, voluptuosis jucunda proponere, & suo, quod ajunt, hamo vel esca quemcunque piscari solebat. Atque ut bonus Agricola non tantum rectas ac fructuosas arbores, sed etiam depravatas, neque ita fertiles colit, easque adminiculis erigit, vel circumcidendo castigat, vel sub aliena latentibus umbra cœlum aperit, vel telluris vitio laborantibus mutat locum; sic ille rerum difficultate nunquam exterritus, dispiciebat in primis, quod ingenium, quâ ratione tractandum esset, iisdemque morbis sœpe pro varietate naturæ, non diversas modò, sed & contrarias inter se medicinas attribuere consueverat. Quod ipsum aliâ quâdam, eaque aptissimâ similitudine S. Franciscus Borgia declarabat, ut l. 4. vit. c. 8. referatur, dñm dicebat, eos, qui alios regunt, vel aliter eorum curam gerunt, milites bonos imitari debere, qui pro fistulæ captu machinam bellicam sulphureo pulvere implent, ne dissipiantur. 7. Ut mores ingratos ac vitia eorum, cum quibus agit,

ad tem-

ad tempus dissimulare nōrit; nescit enim regnare juxta commune proverbium, qui nescit dissimulare; ubi iterum, ut prudenter monuit S. Ignatius, Sathanæ armis uti debet Operarius, &c., sicut ille nihil ab initio bonis actionibus obversatur, imò multa, quæ honesti speciem præbent, suggesterit, donec tandem incautum decipiatur; ita &c. ipse in alliciendis ad salutem animis laudare primū prudenter in hominibus, quæ sunt recta, debet, vitiis parumper intactis, ac leniter eorum gratiam irrepere, & tum demum eā conciliatā medicinam admovere; id quod mirā solertia S. Franciscus Xaverius factitare consueverat, ut qui, teste Tursellino l. 2. vit. c. 17, in convertendis peccatoribus primò dissimulabat eorum via, omni affabilitate eos devinciens, tum recensitos varios malorum casus, eorūmque vitam divinis mandatis contraria ostendens eos convertebat. Quòd si aliquis interdum improba dicebat, nullam indignationem ostendebat, nec errantem tum reprehendebat, sed in ejus familiaritatem se infiuans, & seducens Hominem sine arbitris monebat dicens, mirari se, talia illi verba excidisse. 8. Ut ad capiendam Populi multitudinem, aditum sibi per Proceres & Magnates præparet; horum enim autoritate permoti cæteri facile manus dabunt; è contrario ad devincendos Magnates magnam in Plebe, paupertina maximè, curanda diligentiam adhibeat, hoc enim Charitatis & humilitatis exemplum mihi rapit animos Potentum. 9. Ut adversus varios casus finistros mature & diligenter se communiat, quòd prævita tela minus feriant; ita S. Gregorius in morali monuit dicens: Soliter animus ante actionis primordia, cuncta debet aduersa meditari, ut semper hac cogitans, semper contra hac thorace patientia munitus, quidquid accesserit, lucrum putet. Quam ob causam jam olim Antisthenes, teste Laertio l. 6. c. 1. dicebat, turissimum murum Prudentiam esse, ut qui nec prodi possit, nec collabi soleat; Sapiens enim, ut Seneca epist. 60. dixit, ad omnem incursum munitus, & intentus est, non si paupertas, non si luctus, non si ignominia, non si dolor impetum faciat, pedem refret; interritus contra illa ibit, & inter illa: Plenus est gaudio, hilaris & placidus, & incontusus, cum Diis ex pari vivit. 9. Ut non facilis sit in credendis & narrandis, quæ audit, maximè contra proximum suum, sed potius

cùs memor sit saluberrimæ doctrinæ à Siracide datæ Eccl. 19.
Audiisti verbum adversus Proximum tuum ? commoriatur in
te, fidens, quoniam non te dirumpet. Certè magnam pius Al-
ceta l. 1. c. 4. de imit. Christi, Sapientiam esse ait, non esse
præcipitem in agendis, nec pertinaciter proprio stâre sensui,
nec quibuslibet Hominum verbis credere, vel credita mox
ad aliorum aures effundere. Unde S. Gregorius Nazianz. di-
cere solebat, eum, qui cum Sæculo conversatur, tribus opus
habere, velo scilicet super oculos, ut multa non videat, vel
visa dissimulet : clave in aure, ne detractiones, susurrations,
& calumnias facile audiat, & credat : & claustrō in ore, ne sta-
tim effutiat, quæ audivit.

III. Tertium, quod circa Prudentiam observare debet
Operarius, est, ut efficacia nôrit, & adhibeat media, quibus
descriptam hactenus Prudentiam obtineat, qualia quidem
multa à Magistris spiritualibus præscribuntur, sed sequentia
ferè sunt præcipua. 1. *Crebra Oratio*: uti S. Jacobus c. 1.
monuit dicens : *Si quis vestrum indiget Sapientiam* (& Pruden-
tia, quæ Soror & Comes est Sapientiæ) *postuleat à D E O*, qui
dat omnibus affluerter. 2. *Meditatio assidua* : nam, ut sa-
pienter S. Ignatius advertit, multum cohabet, & quasi vincu-
lis quibusdam constringit meditatio & comparatio animi, &
assidua eorum, quæ dixeris, cogitaveris, egeris, commemo-
ratio. Hinc rectè Antiqui dixerunt, deliberandum esse diu,
quod semel statuendum est. 3. *Frequens reflexio*: pictorum
more, qui opera sua, priusquam absolvant, per intervalla con-
templantur, & frequentiori examine minutissimos etiam de-
fectus deprehendunt, & emendant. Certè hoc medio Sanctum
Ignatium ad tam insignem Prudentiam pervenisse, Historia
Societatis l. 16. testatur. 4. *Interrogatio sollicita*: quæ qui-
dem duplex esse debet. Prior de defectibus ab alio in se ob-
servatis, quam S. Franciscus Xaverius, teste Tursellino l. 6.
c. 13. vitæ, præcipue suaferat dicens: *Quærendi fideles Amici*
ac Monitores, qui, si quid à vobis in vestris peccatum est muneri-
bus, amicè vos, liberèque admoneant, ut vestra virtus, quæ vos
ipso fugiunt (*in suis enim quisque virtus hebetior est, quam alienus*) per alios cognita exuatis. Posterior interrogatio est de
negotijs occurribus transfigendis, de quibus rectè suasit
Ecclesiasticus c. 32. *Fili, sine consilio nihil facias, & post factum*
Instruct. III.

34 De Conversatione Apostolica in communi.

non pœnitentibus. Et iterum c. 8. Narratio Seniorum non te prætereat; ipsi enim didicerunt à Patribus suis, quoniam ab ipsis discis intellectum, & in tempore necessitatis dare responsum. Hinc Antoninus Pius omnia sua cum gravibus viris conferens dicere solebat, æquius esse, ut ipse tot, taliūmque virorum filia sequatur, quam ut tot, talēsque Amici unam ipsius voluntatem sequantur. 5. Accurata Librorum Lectio: quod medium Aristoteles, teste Seneca l. 1. de benef. Alexandro Regi suasit dicens: Annales Patrum discute; inde enim poteris bona exempla extrahere, quia acta præterita dant certum documentum in futuris. Hinc Rex Alphonsus interrogatus, quibus Consiliariis maximè uteretur? libris respondit, quibus sine metu, sine gratia, quæ nōsse cuperet, audiret. 6. Filiorum seculi seria consideratio: nam, cùm hi, teste Servatore Luc. 16. prudentiores sint Filiis lucis, non modicè suis exemplis juvare possunt ad Prudentiam addiscendam; ab ijs quippe discere poterit Operarius, quā ratione primarios tres Prudentiæ actus exercere debeat, & primò quidem rectè deliberare exemplo Avarorum, qui ante, quam vel obolum expendant, tam sollicitè considerant, an vel necessitas, vel utilitas tales expensas requirat? 2. Rectè eligere exemplo Mercatorum, qui tam varias industrias excogitant, eliguntque, ut merces quam optimas emant vilissimo pretio, iterūmque carissimo vendant. 3. Rectè imperare executionem Aulicorum more, tam strenuè, fortiterque imperata sui Principiū exequentium, ut eidem placeant, & corruptibilem ab eo mercedem accipient; quantò magis ad similem executionem servincabit Operarius, ut summo D E O, & Domino Dominantium placeat, & æternum atque inæstimabile præmium sibi aequirat?

§. III.

Quid circa tertium Instrumentum, Authoritatem scilicet, vitaque Sanctitatem sit observandum.

I. Per Authoritatem hanc nihil aliud hoc loco intelligitur quam magna quedam æstimatio de vita & dotibus ipsius Operarij. Ex qua descriptione facile patet, tres porti-

nūm, cōsque amplissimos fructus ex hac authoritate tum in ipsum Operarium, tum in alios redundare; quorum primus redundat in illos, quorum curam suscepit; hī enim longē facilis, & efficacius ad frugem reducuntur, si ipsum quoque Operarium iisdem, quas suadet, virtutibus ornatum, aut via, quæ disuadet, sed ut fugientem, & detestantem videant; nihil enim est juxta Concilium Tridentinum Sess. 22. c. 1. de reform. quod alios magis ad pietatem, & DEI cultum assidue instruat, quam eorum vita & exemplum, qui se divino ministerio dedicarunt. Cūm enim à rebus facili in altiore sublati locum conspicantur, in eos tanquam in speculum reliqui oculos coniiciunt, ex iisque sumunt, quod imitentur. Quapropter sic decet omnino Clericos in fortē Domini vocatos, vitam, moresque suos omnes componere, ut habitu, incessu, gestu sermone, aliisque omnibus rebus nisi grave, moderatum, ac religione plenum praeferant; levia etiam delicta, quā in ipsis maxima essent, effugiant, ut earum actiones cunctis afferant veneracionem. Cujus ulteriorem rationem, imò & necessitatem optimè Clemens Alexandrinus l. 5. Strom. ex Platone ostendit his verbis: *Omnis doctrina generatio quadam est, ut, quemadmodum non generantur Hominis, nisi in perfectione etatis & vi- rium; ita neque Filios Spirituales, nisi à perfectione virtutū pro- gigni contingat.* Atq; hanc ob causam S. Franciscus Xaverius, teste Tursellino l. 6. vit. c. ult. Socios Ethnici convertendis, Neophytisque erudiendis operam datus, lectissimos & pri- marios præficebat, autoritatem sequens Apostolorum, qui, cūm audissent, recepisse Samariam Verbum DEI, miserunt adeos Petrum & Joannem Apostolorum Principes Act. 18. Quocirca censebat ad Apostolorum munus diligendos viros egregiā, diuque spectata fide, virtute, constantia, Sanctitate præditos, & in Dominicæ vineæ Operariis Prudentiam magis ac Sanctitatem, quam scientiam & doctrinam expetebat, dice- te solitus, quod boni virtus non pariat, humanas artes haud quaquam parituras sine virtute. Hinc ipse quoque Christus Matt. 5. dixit: *Sic luceat lux vestra coram Hominibus, ut vi- deant opera vestra bona, & glorificant Patrem vestrum, qui in celis est.* Sed & S. Petrus l. c. 2. monet: *Pascite, qui in vo- bis est, gregem DEI, forma facti gregis ex animo.* Alter fructus redundat in ipsam Ecclesiam, aut Communiteatem, cui

quis adscriptus est; cuius estimatio & fama sicut à particula-
ribus membris vel maximè dependet, ita haud dubiè pluri-
mum augetur, si ejusmodi membra insigni quâpiam morum
integritate, vitæque Sanctitate fuerint conspicua. Tertius
denique authoritatis hujus fructus in ipsum Operariū redun-
dat, ut qui non modò ingens lucrum meritorum cœlestium
ex tali vitæ Sanctitate haurit; verùm etiam admodum secu-
rus redditur, ut in medio nationis pravæ sine lapsu versetur,
& contra linguas detrahentium, fructum laborum suorum in-
famatione sua impedire molientium efficaciter defendatur;
hinc enim S. Paulus Titum c. 2. monet: *In omnibus præbebit*
ipsum exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate,
in gravitate, verbum sanum, irreprehensibile, ut is, qui ex ad-
verso est, vereatur, nihil habens dicere de nobis.

II. Porro eti hæc authoritas, ut sapienter S. Franciscus
Xaverius, teste Tursellino l. 6. vit. c. 13. advertebat, donum
sit divinum, quod bonis viris ac piis deferatur ultro, callidis
& humana id arte quærentibus negetur; quotidiana tamen
experienciâ constat, etiam humana media non parùm ad eam
obtinendam & conservandam conducere, qualia quidem ptx
reliquis sequentia æstimantur. 1. *Vita morumque Sanctissimæ*
& gravitas: Nam sola virtus, teste S. Bernardo, mater glo-
riæ & auctoratis est; hinc Agesilaus, ut Plutarchus in La-
con. refert, interrogatus, quâ ratione quis bonam famam al-
sequi posset? respondit: Si loquatur, quæ sunt optimæ; &
faciat, quæ sunt honestissima. 2. *Demissio animi,* ea ptx-
cipuè, quâ aliis reverentia & honor cum modestia & gravita-
te exhibetur, de qua S. Franciscus Xaverius l. 6. vit. c. 13.
pronunciauit: *Ad bonum Societatis (& cujusvis Hominis)*
odorem longè, latèque fundendum, non alia virtus plus habet
momenti, quam vera ac germana animi submissio. 3. *Pruden-
tia,* in verborum & sermonis maximè gravitate appa-
rens; sic jam olim Epictetus, teste Stobæo l. 3. indicavit, dum
quærenti, quâ ratione authoritatem & famam apud alios
comparare posset? respondit: si vis bene audire, disce bene
loqui. Hinc Abbas Pastor, ut in Speculo Exempl. dist. 2. c.
166. refertur, cùm aliquando Juvenem quandam Religio-
sum Abbatem vocasset, causam dicti rogatus respondit
quia os suum fecit eum appellari Abbatem. Et ipse Salo-

mon Sap. 8. dixit: *Habebō propter hanc (Sapientiam scilicet & prudentiam) claritatem ad turbas , & honorem apud Seniores Iudeos .* 4. *Generosus contemptus cœdutorum ; cū enim hæc maximi plerumque æstimantur, summèque appetantur à mortalibus, veluti cœlestem Hominem venerantur, & suscipiunt, si quem generoso animo hæc omnia contemnere ad- vertunt.* Unde verè Sanctus Augustinus epist. ad Macedonium dixit, *virtutem (& ipsum Virtutis Professorem Hominem) eò pluris æstimandam esse, quò plura contemnit.* 5. *Fuga nimia cum Secularibus familiaritatē: etenim ferè accidit, ut eos minoris æstimemus, quos intimè novimus; unde & commune proverbium, quo nimiam familiaritatē parere contemptum dicimus, exortum est.* Hinc Sapienter monet pius Author l. 1. de imit. Christi. c. 8. *Charitas ha- benda est ad omnes, familiaritas non expedit. Quandoque ac- cedit, ut Persona ignota ex bona fama luceat, cuius tamen præsentia oculos inuientium offuscatur. Putamus aliquando aliis placere ex coniunctione nostra, & incipimus magis desplicere ex morum improbitate in nobis considerata.*

§. IV.

*Quid de quarto Instrumento Conversationis
Apostolicæ, nempe de Benevolentia, sit
observandum.*

1. *P*enevolentia hujus nomine aliud hoc loco nihil intel- ligitur, quām bona quædam voluntas, quā bene quis erga alterum afficitur, omniāque, quæ ab illo exiguntur, vel suadentur, prompro hilarique animo acceptat, & exequitur, quæ quidem benevolentia proprius affectus amoris est, atque adeò, dum benevolentiam istam quartum instrumentum Apostolicæ Conversationis voco, aliud indicare non volo, quām ut Operarius. talēm modum agendi cum proximo adhibeat, ob quem ametur potius, quām timeatur ab iis, qui buscum conversatur; nam, ut supra ex S. Augustini doctrina dictum est, si intus sit radix dilectionis, non potest de ista ra- dice non bonum existere. Id quod egregiè more suo confir- mans S. Chrysostomus ho. de Mansuet. nihil, ait, ita conci- liat

38 De Conversationē Apostolica ī communitate
liat Domino. Familiares, ut quod illum videant tranquillum se
offerre, & mansuetudine iucundum: nam & talem maioris fa-
ciunt, habentque pro Patre, & non pro Domino. Gratus &
amabilis est videntibus, gratus item & his, quibus tantum no-
mine nostus est. Neque facile ullum invenies, qui audiens lau-
dari hominem mansuetum, illum videre, & ex osculari non des-
ideret, & non habeat in aliquanta luci parte eius amicitia diu-
posse frui. Hinc ipse etiam Christus Apostolis suis Matt. 11.
dixit: Discite a me, quia misericordia sum, & humilis corde, & in ve-
nientis requum animabus vestris, non propriis duntaxat, sed iis
ijs etiam, quorum curam suscepitis. Sed & Apostoli
iidem a Commentatoribus Psalmi 18. per cœlos in illo ver-
su: Cœli enarrant gloriam DEI: intelliguntur, ut significa-
rent, quemadmodum Cœlo sereno omnes libenter se credunt,
illiisque suavi aura frui cupiunt; sic & animos. Hominum fa-
cilitate, suavitatemque morum præcipue allici. Unde merito
hortatur Siracides c. 3. Fili, in mansuetudine (& morum le-
nitate) opera tua perfice, & super Hominum gloriam diligere.
Et S. Franciscus Xaverius, teste Tursellino l. 6. vit. c. 13. Se-
dulò semper socios monebat, ut in congressibus & colloquiis
caverent, ne nimia quedam gravitas suspicionem præbeat
reverentiam exigentis arrogantiæ, sed potius facilitatem
vultus præferrent, affabilitatemq; sermonis; hoc enim esse
efficacissimum medium, quo attrahi animæ soleant juxta il-
lud Oseeæ 11. In funiculis Ada traham eos, in vinculis cha-
ratis.

- II. Ut autem hanc benevolentiam tanto certius obtineat,
sequentia media non parùm conducent. 1. Ante omnia dei
operam, ut diligit sincerè eum, cum quo conversatur, hoc
enim medium efficacissimum esse ad amorem aliorum conci-
liandum, jam olim veteres noto illo axiomate: *Si uero amas*
ama: indicarunt. Quod ipsum egregie confirmans S. Am-
brosius lib. 2. Offic. c. 1. nihil, inquit, tam utile, quam diligi:
nihil tam inutile, quam non amari. Itaque id agamus, ut
omni sedulitate commendemus existimationem, opinionemque
nostram, ac primùm placiditatem, & animi benignitatem
influiamus in effectum hominum; popularis enim & grata ejus
omnibus bonitas, nihilque, quod tam facile illabatur homini
sensibus. Ea, si mansuetudine morum, ac facilitate animi
modi

moderatione præcepti, & affabilitate sermonis, verborumque honore, patienti quoque sermonum, vita, modestiaque adiuvetur gratia, incredibile, quantum procedit ad cumulum dilectionis. Et paulo post: Etenim ad incentivum charitatis communis plurimum proficit, si quis vicem amantibus reddat, nec minus redamari se probet, quam ipse amat. David diligi à subditis, quam timeri maluit; timor enim temporalis tutaminis servat excubias, nescit diuturnitat is custodiam. Itaque ubi timor discesserit, audacia obrepit, quoniam fidem non timor cogit, sed affectus cohibet. Prima ergo ad commendationem nostri est caritas. Hinc jam olim Moysi præcepit DEUS num. 11: *Porta eos in sinu tuo, sicut portare solet nutrix infantulum, & defer in terram.* Et S. Paulus 1. Thess. 2. dixit: *Facti sumus in medio vestrum, tanquam si nutrix fovent filios suos.* Atque id ipsum etiam S. Bernardus S. 23. in Cant. his verbis commendavit: *Discite, iudiciorum matres vos esse debere non Dominos: sedete magis amari, quam timeri.* 2. Morum similitudine non parum etiam sibi benevolentiam conciliabit; ita Orlandinus l. 3. hist. Soc. n. 48. de S. Ignatio scribit, eum suos hortatum, ut ad homiaum benevolentiam divini obsequii gratia conciliandam imitarentur Apostolum, qui omnibus siebat omnia, ut omnes Christo lucrifaceret; nulla enim re æquè, ac merum, studiorumque similitudine benevolentiam conciliari. Itaque observatis cujusque moribus, ad eos se, quantum jus, fasque permitteret, accommodarent, adèò, ut, si quempia, animadverterent acrem & incitatum, etiam ipsi lenititudinem inter agendum morosam excuterent, contrariaque tarditatem, gravitatemque tantisper induerent, si is, cum quo agerent, circumspectior, & in loquendo tardior appareret. Sic etiam de S. Anselmo Eolmerus in ejus vita lib. 1. scribit, quod solito more cunctis se jucundum & amabilem exhibuerit, morisque singulorum, in quantum fine peccato poterat, in se susceperit. Nam juxta Apostolum 1. Cor. 9. his, qui sine lege erant, tanquam sine lege esset, cum sine legè DEI non esset, sed in lege Christi esset, se coaptabat, ut lucrifaceret eos, qui non modò sine lege, ut putabant, Sancti Benedicti, sed & eos, qui sæculari vita dediti in multis vivebant sine lege Christi. Unde corda omnium miro modò in ejus amorem vertebantur, & ad eum au-

40 *De Conversatione Apostolica in communione*.

diendum famelicā aviditate rapiebantur. Dicta etiam suis
fīc unicuique Hominum Ordini conformabat , ut Audi-
tores sui nihil moribus suis concordius dici potuisse
faterentur. Ille Monachis , ille Clericis , ille Laicis , ad
cuiusque propositum sua verba dispensabat. 3 . Sermonis
affabilitate & dulcedine : nam, ut suprà ex Cicerone dictum
est , difficile dictu est , quantopere conciliet animos Ho-
minum , comitas , affabilitasque sermonis ; si enim responsio
mollis etiam iram frangit , teste Salomone Prov. 15 . quanto
magis animos pacatos & tranquillos conciliabit , sicutque ve-
rificabit effatum Siracidis Eccl. 5 . dicentis : *Verbum dulce
multiplicat Amicos , & mitigat inimicos : lingua Eucharis in bo-
no homine abundat.* Hinc meritò quivis Operarius tali affa-
bilitate , suavitatēque condire , & exequi Conversationem
suam Apostolicam deberet , ut cum veritate illa Ecclesiastici
cap. 24 . verba usurpare queat : *Transite ad me omnes , qui
concupisces me . & à generationibus meis adimplemini :*
*Spiritus enim meu super mel dulcis , & hereditas mea super mel
& favum.* Sed & ipsi , quibuscum conversatur , meritò di-
cere possint cum Salomone Sap. 8 . *Intrans in domum meam
conquiescam cum illo ; non enim habet amaritudinem conver-
satio illius , nec tedium convictus illius , sed gaudium & latitiam .*
Talem videlicet S. Athanasius se exhibuerat , de quo S. Gre-
gorius Nazianz. de ejus laudibus sic loquitur : *Eā erat comi-
tate , ut ad eum omnibus aditus pateret , clemens , ab ira alienus ,
miseratione præditus , sermone incundus , moribus incundior , in
obiurgatione placidus .* 4 . Beneficentia sive opere . sive affectu
demonstrata : nam , ut Tullius lib. 2 . Offic. sapienter adver-
tit , benevolentia beneficiis capitur maximè ; secundò autem
loco beneficā voluntate benevolentia movetur , etiam si res
fortè non suppetit. Et S. Chrysostomo teste ho. 80 . ad po-
pulum , *mentem habentes magis beneficia , quam pœna ad man-
datorum obedientiam attrahunt . cuius efficaciam rationem red-
dens S. Bernardus . S. 23 . in Cantica , dabit operam Sapiens , ait ,
maledicos capere beneficiis atque obsequiis , monitisque salutari-
bus , & orationibus pro his ad DEV.M. Non cessabit eiusmodi
carbones ignis congerere super caput maledici . An non tibi ca-
ptus ille videtur , qui suffusus ora rubore , quippe proprium eu-
bescens iudicium , ipse sua confusionis ; & pœnitudinis testis isti*

sive quid oderit Hominem amore dignissimum, siue quid dilexit tantum verbo & lingua eum, à quo se diligi opere & veritate vel sero est expertus. §. Mansuetā errorum & defectum supportatione: sic enim ipse DEUS exemplo suo docuit, teste Davide Ps. 102. dicente: *Quomodo miseretur Pater Filiorum, misertus est Dominus timentibus se: quoniam ipse cognovit flagitium nostrum.* Et propterea DEVS, ut discurrit S. Chrysostomus serm. de nov. Concion. ad Grat. non Angelos & calolapsos, Magistros humanæ naturæ pafecit, ne propter excellentiam naturæ, atque humanae infirmitatis ignoracionem asperiores nobis reprehensiones adhiberent; sed homines mortales, magistros ac Sacerdotes concessit, homines infirmitate circumdatos, ut hoc ipso quid obnoxius eisdem sit & is, qui sermonem habet, & illi, qui audiunt, Concionatoris (eadem est ratio de Operariis) lingua frenum iniciatur, quid eum non sinat ultra modum castigationes extendere. Atque hoc verum esse, declarat S. Paulus, qui legem illam tulit, & hanc rem nos docuit his verbis utens: *Omnis Pontifex ex Hominibus assumptus hominibus constituitur, qui condolere possit iis, qui ignorant, errant.* Hinc & ipse Christus inter alia monita S. Magdalena de Pazzis data etiam hoc posuit, uti vit. l. 1. c. 9. referatur: *Sint omnia opera tua facta cum tanta mansuetudine, & cum actu adeò humili, ut videatur magnes quidam ad trahendas creaturas ad me.* Sicque impleatur illud Siracidis cap. 3. *Fili, in mansuetudine opera tua perfice, & super Hominum gloriam diligēris.*

C A P U T V.

QVIRVS MOTIVIS EXCITANDVS SIT ZE- LVS SEV FERVOR AD APOSTOLI- CAM CONVERSATIONEM NECESSARIVS.

I. Quid piissimus Asceta Thomas Kempensis lib. 2. de Quim. Christi c. 12. de cruce pronunciavit dicens: *Converte te supra, converte te infra, converte te extra converte te intra, & ubique crucem invenies; hoc æquali jure de Zelō & fervore ad Apostolicam conversationem requisito dici potest, ut ex iis, quæ mox dicentur, clarius patebit.*

C 5

II. Nam

II. Nam in primis si se supra se convertat, inveniet 1. Exemplum DEI Patris, qui sic dilexit Mundum, teste S. Joanne c. 3. ut Filium suum Unigenitum daret; unde praeclarè S. Gregorius Nazianzenus orat. 1. sequentibus verbis hujus motivi efficaciam ostendit: *Huc Magistra lex tendit, huc inter Christum & legem interiecti Propheta, huc Spiritualis legis perfector & finis Christus, huc exinanita Deitas, huc assumpta caro, huc nova illa mixtio, Deus, inquam, & Homo.* Atque haec omnia, propter omnia, & pro uno illo generis nostri Principe in unum coierunt. 2. Exemplum Christi; qui non solum cum in forma DEI esset, semetipsum exinanivit formam servi accipiens in similitudinem Hominum factus, & habitu inventus ut Homo, humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem Crucis, teste S. Paulo Philipp. 2. sed etiam S. Brigitte quondam dixit, ut in revelationum illius l. 7. c. 19. legitur: *Si adhuc possibile esset, quod ego toties morerer, quot sunt anima in inferno; ita, quod pro qualibet eorum talem mortem iterum sustinerem, qualem tunc pro omnibus sustinui, adhuc corpus meum paratum esset, subire hac omnia, cum libenti voluntate, & perfectissima charitate.* Unde meritò hanc charitatem admirans S. Bernardus S. 1. de adv. ait: *Mira quarentis DEI dignatio, magna dignitas Hominis sic quasi sit, in qua si gloriaris voluerit, non erit insipiens, non quod aliquid videatur esse tanquam à se ipso, sed quod tanti eum fecerit ipse, à quo creatus est; omnes enim divitiae, omnis gloria mundi, & quidquid in eo conspicitur, minus est hæc gloriæ, imo nec est aliquid in comparatione illius.* Sed & S. Paulus hoc exemplum sibi & aliis 2. Cor. 5. proponens ait: *Charitas Christi urget nos, ut scilicet quemadmodum ille pretiosum suum sanguinem & animam pro Hominibus offerre non dubitavit, ita & Operarius quisque viliorem longè animam & vitam suam pro iisdem tradere non detrectet.* 3. Exempla Sanctorū, ex quibus tamē non nisi pauca huic afferre placet. Et Moyses quidem tanto erga Populi sibi commissi salutem Zelo exarsit, ut confidenter ad Deum dixerit: Exod. 32. *Aut dimitte eis hanc noxam; aut si non facis, dele me de libro, quem scripsisti.* S. Paulus adeò diligebat Fratres suos, eorumque salutem fitiebat, ut optaret anathema fieri pro illis. Rom. 9. Hinc & alibi 2. Cor. 11. v. 29. dixit: *Quis scandalizatur, & ego non uror? quis infirmatur, & ego*

non infirmor? Et iterum: *Per triennium nocte & die non cessavi cum lacrymis monens unumquemque vesrum.* De S. Francisco Seraphico, Sanctus Bonaventura c. 8. vit. scribit: Cùm Franciscus animarum salutem viscerosa pietate appeteret, & fervida emulatione zelaret, suavissimis dicebat se repleri odoribus, & quasi pretioso unguento leniri, cùm Sanctorum Fratrum per orbem degentium odoriferâ famâ máltos audiret ad veritatis viam reduci, ex talium auditu exultabat in Spiritu, benedictionibus omni acceptione dignissimis Fratres illos accumulans, qui verbo & opere ad Christi amorem inducerent Peccatores. S. Franciscus Xaverius adeò ferventem habebat Zelum procurandæ alienæ salutis, ut ei innatus videretur, teste Tursellino l. 6. vit. c. 10. Huc ille toto impetu ferri, in hoc totus esse, hoc omnibus expetere votis, in hoc maximè acquiescere, ut Christo aggregaret quām plurimos. Nec minor quārēndi novos Greges, quām partos tuendi cura erat. Quippe ita eos præceptis atque institutis instruere erat solitus, ut externi Pastoris operâ non magnopere indigerent, nec rerum ad Christianos Spectantium scientiâ ipfis cederent Europæis. Ubique confessionibus audiendis, reconciliandis dissidentibus, ægris sublevandis, caterrisque pietatis officiis dabat operam, adeò cibi & potionis oblitus, ut saepe biduum, triduumve traduceret jejonus. Hinc non contentus apud Indos & Japones suam charitatem extendisse, ipsa etiam Sinarum claustra severissimis licet legibus & custodiis firmata penetrare cum aperto capitâ pericolo tentabat. Sed & Orlandinus l. 11. hist. Soc. n. 119. de eo scribit, quod in regno Bungi, Regis curâ non intermissâ, multas quotidie horas in erudienda multitudine collocarit, & suas quoque Lusitanis impertiverit, unam ante lucem ad eorum animos expiandos, alteram sub noctem ad eosdem cohorundos & incendendos, atque ita totum diem per summam corporis negligentiam distentus fuerit. Querentibus Domesticis & Amicis, quod nimis sero se recto riperet, respondebat, nihil esse, quod sui rationem ducerent, cùm instaret hora convivii, aut se de die numerarent in vivis: si secus agerent, apud se graviter offensuros, suum cibum esse animarum salutem, & in summis habere se deliciis, si vel unius Japonis animam lucrifacceret. Sanctus

etius

44 *De Conversatione Apostolica in commun.*

Etus Ignatius Lojola, Ribadeneira l. 5. vita testante, tanto pariter Zelo erat accensus, ut inter ipsam etiam negotiorum molem perditas meretriculas tanto studio conaretur ab impuritate abducere, ut, si quæ ex iis resipiscere velleret, grandi jam natu vir, & Præpositus Generalis antecedere ipsem, & perductoris quodammodo munere fungi, Christi causâ non erubesceret. In quo cùm admoneretur à quibusdam, frustu tempus ac laborem insumi, quippe insanabiles esse ejusmodi feminas, ac, licet in præsentia pœnitentiam ostenderent, brevi tamen ad ingenium reddituras, ego vero, inquit ille, cuiuslibet istarum unius tantum noctis impeditisse flagitia & injurias in DEUM, omnis operæ & vigilantiæ pretium duxerim. Et ne soli duntaxat virili sexui hic Zelus proprius videatur, memorabilis prorsus fuit S. Mariae Magdalena de Pazzis Zelus, de qua in lib. 4. vit. c. 24. legitur, quod orans quondam in raptu pro conversione cujusdam Peccatoris clamavit: O si aliquando Dæmones non haberent occasionem molestandi me visione peccatorum humanorum! O verbum, quælibet libenter paterer quodvis genus Martyrij, dummodo eum viderem conversum, sed non esset mihi Martyrium, verum Paradisus. Et alias, ut c. 28. refertur, dicebat: Adeo desidero animas conducere ad te, ut mihi sit pœna hoc desiderium, ut mihi sit quasi quidam infernus. Hinc & peculiari devotione prosequebatur eos Ordines, qui ex peculiari instituto vacabant conversioni animarum, dicebâtque, se invidere aviculis, quæ volare possent, quod vellent, eò quod & ipsa sine præjudicio suæ Professionis cuperet, si possibile foret, totum Mundum peragrare propter animas convertendas. Unde etiam somnians de Zelo animarum somniabat, & loquebatur de conversione Infidelium, atque ut ex sua parte cooperaretur, assiduo offerebat pro iis sanguinem JESU, & applicabat hâc intentione opera Religionis, preces, communiones, & multas afflictivas pœnitentias, quibus carnem suam atterebat, & hoc ipsum etiam Monialibus suæ curæ commilfis commendabat. Imò in eundem finem à Deo petebat infirmitates, aliasque tribulationes, obtulitque se ad tolerandas pro Peccatoribus ipsas etiam inferni pœnas, si DEO ita placet. Aliquando vero in ectasi dicebat: Domine, si non facis mihi gratiam istam, dando scilicet animas, quas à te peto, dic

cam etiam ego, nolle me venire ad possidendum gloriam, quam mihi præparasti. Alia vice dixit: Si DEVS à me petret, ut olim petiit à S. Thoma Aquinate, quam mercedem vellem pro meis laboribus; non aliam peterem, quam salutem animarum. Sed & S. Teresa simili Zelo accensa, teste Marchantio in virga Aaron lect. 1. dicebat: Quantum mihi damnum, aut cur conqueri debo, licet usque ad diem judicij pœnas Purgatorij sustinere oporteat, modò per illud conse-
quar, quod anima una salvetur; quantò ergo magis, si de plu-
riū animarum lucro agatur, id vereri non deberem? cùm
verò legendo vitas Sanctorum incidisset in aliquos, qui
multas animas ad DEVUM reduxerant, magna consolatione
afficiebatur, dicebátque, se magis hoc eis invidere, quam
multa Martyria, quæ patiebantur; ideóque vel maximè aesti-
mabat illos Ordines, qui conversioni & lucro animarum stu-
debat. Et, si aliquis talium ægrotaret, pro eo assidue oratio-
nem fundebat, ut citò convalesceret, & ad lucrum animarum
rediret. Quod si verò talium quempiam omnino mortuum
audiebat, et si non esset ad planctus Feminarum proprios pro-
clivis, magno tamen cum dolore lacrymas copiosas profun-
debat, ob jacturam unius in terra, qui tot animas cælo lucra-
batur, cùm tamen audita morte Fratris ne unam quidem la-
crymulam profudisset, ut Author vitae l. 3. c. 35. testatur.

III. Jam verò si *infra se*, ad ipsum scilicet infernum, se-
metipsum convertat, non levia iterum motiva inveniet ad
eundem Zelum accendendum, sed duo præcipue. Primo,
Diaboli studium ac fervorem in animabus perdendis, quod
quidem ipsem olim fassus est in judicio, audiente S. Birgit-
ta (ut P. Petrus Pennequin. p. 2. Isagog. ad amorem divinum
c. 27. testatur) dum dixit, se majori impetu ferri in perniciem
Animarū, quam torrens violentus per campos rapi consuevit.
Causam verò rogatus à Christo respondit: Quia tu illas tanto-
pere amas. Hinc merito S. Carolus Borromæus hoc motivū O-
perarijs ob oculos sequētibus verbis posuit, ut p. 5. Act. Medit.
l. 3. c. 2. fol. 838. videre est: Considerent præterea terribilem
animarum stragem, quam generis humani sempiternus hostis
Sathanas facit, quantum in illis perdendis sollicitudinem adhi-
bet, quibus utatur Ministris, quā alacritate, quibus laboribus
O. vigiliis sclesti Ministri opus urgeant indefessi & assidui, ydēm-

qnc

46 De Conversatione Apostolica in commun.

que perpetui & obfirmati. Quare turpissimam rem facinus existimare debent IESV Christi Ministri, si ita Magistri sui voluntatem, dignitatēmque suā atque sempiterna præmia perdant, vel à Christiana charitate tam alienos se præbeant, ut à Sathanæ Ministris superari se finant, patienturque, ut illi maiori studio ad se, aliosque perdendos, quām ipsi ad suā & aliorum salutem tuendam incumbant. Secundò. Excitan meritò quoque deberet ad Zelum gravitas infernali posnarum, quæ præparatur ipsis Peccatoribus; quod motivum S. Augustinus lib. de salut. mon. c. 55. sequentibus verbis suggessit: *O mi Frater, numquid ferrea sunt cærnes nostra, ut non contremiscant, vel etiam sensus noster Adamantinus, ut non mollescat, aut etiam minimè evigilet ad illa DEI verba: Ite maledicti in ignem aeternum?* Quare non dicimus cum Ieremia Propheta c. 9. *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo die ac nocte interficere Filia Populi mei?* Certè huc etiam suo modo applicari potest id, quod idem S. Doctor ad Fratres in Eremo dixit: *Cadu A-sinus, & omnes cum sublevare festinant. Clamat porcus, & omnes ceteri porci cum ipso clamant. Clamat inter tormenta (aut periculum certè illorum incurrendorum) Fidelis (aut Peccator) & non est, qui exaudiat. Ecce vestra inhumanitas.*

IV. Quòd si verò se extra se convertat Operarius, tria item non minus efficacia motiva reperiet ad Zelum accedendum. 1. Dignitatem animarum, pro quibus laborat, quam quidem brèviter & verè indicavit S. Gregorius Nyssenus hom. 4. in Eccles. dicens: *Qui humanam novit naturam, nec totum quidem mundum dixit satis iustum pretium, quod deinceps pro anima hominis.* Cujus rationem ulteriore assignans S. Bernardus c. 3. Medit. *Totus quidem iste mundus, ait, ad unius anima pretium estimari non potest; non enim protoco mundo animam suam DEVS dare voluit, quam pro anima humana dedit.* Sublimius est ergo anima pretium, quæ non nisi sanguine Christi emi potuit. Hinc meritò S. Dionysius c. 3. de coeli Hier. dixit; *omnium divinorum divinissimum est cooperari Deo in salute animarum.* Et S. Gregorius ho. 1. 1. hom. 12. in Ezechiel id ipsum confirmans, *nullum ait, omnipotenti DEO tate est sacrificium, quale est Zelus animarum.* Unde rectè concludens S. Chrysostomus ho. 3. in 1. Corinth. *Etsi, ait, im-*
menſum

mensas perunias pauperibus eroges, plū tamen efficeris, si unum converteris animam. Ut adeò meritò S. Catharina Senensis, quemadmodum in vita illius Surius & alii testantur, si quem Dominicanæ Familia Alumnum per plateam vidisset incedere, domo egrediens, vestigiis ejus pia oscula ferre solita fit, eò quod divinitus sibi pulchritudo animæ ostensa fuerit, quæ sit in gratia, atque adeò ter felices ducat eos, qui ad hoc operam suam conferrent. Unde iterum hoc motivo excitans Operarios S. Carolus Borromaeus l. 3. c. 2. act. med. f. 837. Animo, inquit, assidue cogitent, quām nobiles sint animæ, & pretiose in conspectu Domini, quanta sit earum dignitas, quas proprio sanguine redimere Filius DEI non dubitavit: quāmque præcellens opus sit, in eo salutari officio DEI esse Cooperatores, quo nihil certè in terris illustrissimi, nobilius ne excogitari potest.

2. Reperiet extra se Operariorum paucitatem, ex quo motivo sic ad Zelum incitat idem Sanctissimus Antistes: Sed & illud considerent, quanta, quāmqua ampla sit messis, quanta Spiritualium bonorum egestas, quanta salutariter agentium penuria, quām pauci verò Ministri, qui Sancto desiderio incensi, suis commodis, utilitatibusque neglectis solam Christi gloriam, animarūque salutem spectent.

3. Inveniet Pastorum oves materiales custodientium ab eodem S. Archiepiscopo & Cardinale sequentibus verbis propositum: Perpendamus ovium Pastores, illos, qui in Cappadocum regione sunt, qualia & quanta pro pecorum suorum studiis patiantur. Illi sæpe numero universum triduum nive obruti perdurant. Dicuntur autem & qui in Lydia sunt, non minora mala ferre, dum integros menses difficilem illam solitudinem, pessimarūque bestiarum plenam vagando circumneunt. Si tanum erga pecora diligentia impendunt Pastores illi, quam, quæso, excusationem habebimus, quibus rationales animæ concredite sunt, quod profundum hunc somnam dormimus? Quis, quæso, ab eo nos suppicio etipit, quod istis debetur? si enim corpus trucidandum exponere, si immenses mortes ferre oportebat, numquid ad hoc munus tanquam adnundinas currendum erat?

V. Si denique se intra se convertat, & ibi sane efficacissima reperiet motiva ad Zelum animarum in se excitandam, ingentia scilicet illa lucra propria, quæ ex eodem Zelo reportabit, quorum primum est copiosa pro peccatis propriis satisfa-

ctio

48 De Conversatione Apostolica in communi.

*E*sto, de qua jam pridem S. Jacobus c. 5. dixit: *Qui convertit peccatorem ab errore via sue, salvabit animam eius in morte, & operiet multitudinem peccatorum.* Quod confirmanus S. Chrysostomus ho. 5. adversus Judæos, saepe ait, *una anima, quam lucratifuerimus, potest innumerabilium peccatorum pondus abolere, animaque nostra pretium in extremo die iudicii fieri.* Hinc ho. 3. super Gen. ait: *Hoc nostra salutis argumentum erit, & occasio, si non solum pro nobis ipsis sollicitum, sed & proximo utilcs fuerimus, ipsum ad viam veritatis manuducentes.* Alterum lucrum est meritorum cœlestium ingenientum & coacervatio; si enim magna mercedis est, inquit S. Gregorius l. 19. mor. c. 16. à morte eripere carnem quam doque morituram, quanti est meriti à morte anima liberari in cœlesti Patria sine fine uitram? Quod ipsum confirmans S. Chrysostomus. ho. 3. in gen. ait: *ut anima corpore melior efficiat his, qui indigentibus pecunias & facultates suppeditant, majoribus præmiis digni sunt hi, qui admonendo & continuo descendendo in viam rectam supinos & desides inducunt, monstrando eis divinarum virtutum fragrantiam, & uitiorum malevolentiam.* Si ergo, ut ex eodem sancto supra ostensum est, plus facit; qui animam unicam convertit, quam si immensas eroget Pauperibus pecunias, ex tali erogatione autē haud dubit ingentium meritorum cumulus obveniret, facile appareat, quam amplam mercedem sperare possit is, qui cum sincero Zelo, animarum lucro sese totum impendit. Gertè idem S. Pater ho. 29. in Epistolam ad Rom. asserere non dubitavit, bonum Pastorem, qualem Christus vult, cum innumerabilibus Martyribus componi posse, siquidem Martyr semel tantum propter Christum moritur, hic vero millies propter gloriam, ut adeò merito Christus Matt. 5. dixerit: *Qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum.*

VI. Atque hæc scilicet sunt motiva, quæ, ut verbis S. Caroli Borromæi iterum utar, si cogitent Animarum Curatores, jure ac merito sperari debet, talibus cogitationibus quasi facibus quibusdam animum illorum accensum iri, ut nullus vel maximus labor esse possit, quem illi subire recusent, ne pretiosissimi Christi Sanguinis fructus in ipsis, aliisque ipsum neglentiâ pereat.

CAPUT

CAPUT VI.

QVOMODO IMPEDIMENTA ZELVM
ANIMARUM RETARDANTIA
SINT REMOVENDA.

I. **M**ulta quidem sunt, quae non paucos à cura Animarum, atque adeò ab Apostolica Conversatione absterrent; sed omnia ferè impedimenta hujusmodi ad quinque sequentia revocari possunt.

II. Primum igitur impedimentum meritò censetur nimium quietis, solitudinis, & orationis desiderium; hæc enim, cum non consistere videantur posse cum procuratione alienæ salutis, hoc ipso non leviter ab hac cura retrahunt eos, qui ejusmodi desiderio quietis & orationis sunt ascensi. Ad quod impedimentum removendum bene notanda in primis est S. Laurentij Justiniani de casto connubio c. 12. sententia: *Anima, inquit, quæ lucrata est Verbo, Verbo fructificare conatur, quoties se offert causa. Quandocunque impollitur seu vocatur à verbo, non minus ardenter, quam prudenter postponit se, sua interponit, ut vacet Proximo, ut Proximi secundetur profectibus.* Nullo quidem exercitio occupatur congruentius Sponsa, quam cum animarum intendit lucris. Hoc etenim Sacrificio nihil maius, nihil suavius Verbo redolet. Vnde Petro, cum diceret: *amus me illèque responderet: Domine, tu nosti omnia; tu scis, quia amo te; ipse mox intulit: Pasc e oves meas.* Nihil amanti ardenter caries potuit committere, quam illud, propter quod exanimari voluit, & mori. Quod ipsum confirmans S. Chrysostomus ep. 54. quam Gerontium Presbyterum ad iter pro animarum salute suscipiendum hortabatur, post alia sic ait: *Huiusmodi peregrinationes suscipere, longè præstantius est, atque conducibilius, quam domi desidere. Illic enim degens etiam haec habere potes, que nunc habes, hoc est, ieunium, vigilius, tateraque Christianæ Philosophia genera; domi autem desidens ea lucrari non potes, qua, si in illa regione commorareris, adipisci potes, nimirum tot animarum salutem, periculorum mercedem, tantaque animi promptitudinis ac studij præmium.* Hinc meritò P. Balthasar Alvarez, uti vit. c. 47. refertur, nostros exti-
dstruct. III.

D

mula-

mulabat, ne essent nimium addicti recollectioni, & negligenter agere cum Proximis de spirituali animarum bono, eò quòd eset hoc eset proprium vocationis nostræ munus. Ideoque dicebat, nimium hoc studium in hominibus ad curam animarum vocatis, non esse Spiritum DEI, cùm illis constet, divinam Majestatem contrarium velle, ad quod eos vocavit; & ideo talibus quietem nimis amantibus DEUM subtrahere portionem Spiritus tanquam ociosis & inutilibus servis. Id quod Alphonsus de Roza Ord. S. Francisci, teste Alphonso Rodriguez, p. 3. tr 1. c. 6. est expertus; cùm enim hic bene multos annos in excolendis Indiæ Novalibus gnavorit desudâisset, & tandem fessus, studio recolligendi se, atque supremo certamini præparandi, seposita aliorum curâ, in Hispaniam remigrâisset, fassus est, quoties Orationi vacabat Christum Crucifixum sibi ob oculos versari, sequentibus verbis expostulantem: *Quare me in hac Cruce derelictum tuum quietem, commodaque sectaris?* unde ad stationem versus, strenuum multis annis Operarium egit. Nimurum talibus non immerito illud D. Bonaventuræ in Pharetra amoris divini p. 2. c. 1. occini posset: *Quomodo quis potest dicere se diligere DEVUM, & eius amorem appetere, qui eius imaginem videt in sterquilino iacere, & non curat? aut si cogitat, quid Filius DEI pro animabus redimendis mortuus est, & ipse pro animabus mori non cupit?* *Quomodo credis, te amicitiam sponsi habere, qui eius Sponsam ab adulterio non custodius? aut eam festinanter ad Sponsum non reducis?* In horum omnium maiorum confirmationem non parùm proderit notâsse, quod olim P. Martinus Gutierrez Francisco Riberæ Doctori Theologiz respondit, teste Ludovico de Ponte c. 30. vit. P. Baltazar Alvar. cùm enim hic diceret, decrevisse se, colligere se, & dominum quampiam prope Sacellum B. Virginis (quam impensis amabat) exstruere, & inde ad vicina loca concionandi gratia excurrere, reliquum verò tempus cum libris suis consumens respondit P. Martinus: *Domine Doctor, placet hujusmodi propositum, sed attendite, quis tunc sibi retineat optimum pignus, quod habet, propriam scilicet voluntatem.* Quæ vero adeò corejus penetravit, ut statim decreverit, relicto mundo Societatem ingredi. *Quare optimè faciet Operarius, si exemplum Sponsæ sequatur, de qua S. Bernardus super illa*

De Conversationē Apostolica in communi. 51

Verba Cant. 2. Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni: discurrens sic loquitur: Audit Sponsa, ut surgat, & properet, haud dubium, quin ad animarum lucra. Hoc squidem vera & casta contemplatio habet, ut mentem, quam divino igne vehementer succenderit, tanto interdum repleat Zelo, & desiderio acquirendi DEO, qui eum similiter diligenter, ut otium contemplationis pro studio prædicationis libentissimè intermittat, & rursum potita votis aliquatenus in hac parte, tanto ardenter redat in idipsum, quanto se fructuosis intermissione meminerit, & iterum sumpto contemplationis gressu valentius ad conquirendum lucra, solita alacritate recurrit.

III. Alterum impedimentum est diffidenia de gratia vocationis, & nimis ad proprias vires respectus; ratione cuius multis evenit, quod olim Moysi & Aaroni dixit DEVS Num. 20. Quia non creditis mihi, ut sanctificaretis me coram Domino, non introducetis hos Populos in terram, quam dabo eis. Quod proinde impedimentum ut removeatur, firmiter credendum est, quod S. Paulus Philipp. 2. dixit, quod scilicet DEVS sit, qui operatur in nobis & velle & perficere pro bona voluntate, id est, juxta mensuram fiduciae, quam de ejus auxilio, gratiaque concepimus, ita ut verisimile dixerit Sanctus Bernardus s. 9. in Ps. qui habitat: Tantum per nos operabitur DEVS, quantum se nostra in eum fiducia extenderit. Hinc S. Paulus Corinthiis 2. c. 3. scribens, fiduciam autem talcm, inquit, habemus per Christum ad DEVm; non quod simus sufficietes cogitare aliquid ex nobis, sed sufficientia nostra ex DEO est, qui & idoneos nos fecit Ministros novi Testamenti. Quam doctrinam bene observans P. Balthasar Alvarez dicere solebat, ut vit. c. 4. legitur: Ex quo DEVS Religiosum posuit, (id est, ad statum Religionis & curam animarum vocavit) ipse unum deducei cum profectu. Quod si plus eum oneret, quam ferre possit, seipsum onerat, quia in se recepit supplere, quod illi deft. Id igitur ego vellem, ut ipse manu sua mihi niquid imponeret, quod meas facultates excederet, nam hoc ipso teneretur id mihi dare.

IV. Tertium impedimentum est horror difficultatum & laborum, qui in Conversationē Apostolica occurtere solent. Ad quod impedimentum tollendum præclarè instruit, & horretur S. Chrysostomus hom. 43. illa S. Pauli 1. Cor. 16. verba

expendens: Ostium mihi aperitum est magnum, & Adversarii multi. Super quæ verba sic discurrit: Si magnum, quomodo Adversarij? & respondet. Quod multi adèò reluctantur, iudicium iste Evangelica Victoria. Nusquam enim nocentissimus illus Adversarius irritatur gravius, quam cum suorum instrumentorum multa sibi eripi videt. Verum nos, ubi magnum aliquo & egregium facere statuerimus, nequaquam id nullo labore constitutum sit, cogitemus, sed utilitatem magis respiciamus. Vides igitur exemplum eius in Paulo, qui nihil, quod multis sent Adversarij, cessat, verum, quod magnum pateret ostium, stat diligenter negotio. Nec ostium duntaxat, seu lucrum animalium patet, sed optima etiam occasio ad divinas consolations abundantius percipiendas; hoc enim est, quod DEVS Iesu remiæ olim promiserat, c. 15. dicens: Si separaveris preciosas à vili (id est , animas à peccato) quasi os meum eris id est , omni voluptate perinde repleberis , sicut ori pro procurationem optimi cibi & potus varias delicias procurre solemus . Id quod S. Franciscus Xaverius præcipue expertus est , ut qui inter summos labores & difficultatibus tantis deliciis & consolationibus cœlestibus affluebat , exclamare cogeretur : Satis est , Domine , satis est . Se & P. Henricus Henricius , teste Orlandino p. 1. his Soc. tit. 8. num. 133. affirmabat , tantam in mediis proximorum salutem susceptis laboribus esse copiam divinarum consolationum , ut quivis mallet his laboribus perpetuò frangi , quam subito in cœlum rapi . In sede Juliacensi vero Provinciæ Pervanæ , licet nostri summos labores exhaustos omnique terreno solatio carerent , tam incredibili tamen corporum animi voluptate perfundebantur , ut illa sedes lætitia domicilium fuerit appellatum , quemadmodum annua litera Provinciæ Pervanæ anni 1603. testantur . Et vero , si Jacobus Patriarchæ olim omnes anni in gravissimis laboribus consumpti breves & pauci videbantur , quia per eosdem Rachalem à se tantopere dilectam lucratum se confidebat ; quanto magis Operario omnes labores , quos pro animalium pulcherrimatum lucro sustinebit , breves & leves , imò & delectabiles videbuntur ?

V. Quartum impedimentum est Periculi tam corporalium (puta morbi gravis , aut ipsius mortis incurriendæ) quam spiritalium

spiritualis (tentationum videlicet, vel lapsus in peccatum) metus. Difficile namque est, versari inter spinas, & ab eis non pungi; & calcare terram pedibus, ita, ut nec pulvis, nec lumen ijs adhæreat, quemadmodum S. Hieronymus in Epistola ad Damasum advertit. Ad quod impedimentum removendum sequentes doctrinæ non parùm juvabunt. Si scilicet primò, ne periculum corporale timeat, meminerit, quām multos DEVS ex manifestis ejusmodi periculis illæsos eduxerit, & præservârit, ut meritò hīc locum habere videatur pulcherrimum illud cuiusdam Ascetæ effatum: *Vita, quæ propter charitatem periculo exponitur, per charitatem melius conservatur.* Deinde, si meminerit, Pastoris se officium suscepisse; bonum autem Pastorem, teste Christo Joan. 10. animam suam dare pro ovibus suis. id quod clarius indicans S. Basilius in mor. reg. 80. c. 14. & 16. ait, Operarios debere esse Pastores Ovium Christi, qui, quandocunque tempus postulat, ne animam quidem ponere pro illis dubitant, ut Evangelium illis impertiant. Imò & Patres ac Nutrices illorum esse debere, qui ex magnitudine ejus, quæ in Christo est, charitatis, parati sint libenti animo communicare non solum DEI Evangelia, sed suam ipsorum vitam. Et verò si tam multi reperiantur, qui cum ijsdem periculis corporalia ministeria magna cum alacritate ac sedulitate exhibent ijs ipsis, quibuscum agere formidat Operarius, meritò erubescere deberet, si illos modici lucri temporalis causa tanè generosè contemnere videat illa pericula, & ipse ob spem inæstimabilis præmij, lucrique animarum eadem subire reformidet. Si denique meminerit, quām pretiosa & optabilis sit mors ejusmodi in conspectu Domini, quæ in tali opere charitatis incurritur; talis scilicet, quæ ipsi Martyrio comparetur, sic enim S. Laurentius Justin. l. de S. Martino expressè docet, dum ait: *Magnum prorsus est Martyrj genus, ultrò se pro Christi amore dare periculus. Audi sine ferro Martyrem ex sola charitate morientem.* Et ideo in Romano Martyrologio 28. Febr. etiam recensentur illi Presbyteri, qui Alexandriæ, cùm sub Valeriano Imperatore pestis sævissima grassaretur, morbo illo laborantibus ministrantes, libentissimè mortem appetierunt, quos velut Martyres religiosa piorum fides venerari consuevit; de quibus etiam S. Dionysius Episc. Alexandrinus apud

54 De Conversatione Apostolica in communi.

Eusebium l. 7. c. 16. sequens testimonium protulit: Ex pluribus, qui virtute erant præstantissimi, in hunc modum mortis oppetiverunt, adeo ut istud mortis genit, quod propter incredibilem pietatem, & robustam fidem suscipiebatur, nihil à splendore Martyrij abesse videretur. Ut verò etiam spiritualia pericula non timeat, bene in primis notandum est, quod Jacobus Marchantius in virga Aaronis tr. 1. lect. 6. sapienter avertit, quod scilicet, sicut DEVS novit hoc onus esse grave, sic & gratiam ad ferendum haud dubiè velit suppeditare; sic item & velit pericula temperare, & timoratis specialem protectionem impendere; sic enim protexit Abrahamum in Chaldaea, Lotum in Sodomis, Jobum inter Infideles, Danielis in Babylone, quos omnes voluit esse perfectos in medio nationis pravæ, ut nemo animum despondeat in quoconque situ, sed se potius divinae Providentiae, protectionique committat. Hinc P: Balthasar Alvarez, uti vita illius c. 5. refertur, dicere solebat, securitatem in agendo cum Proximo, cum ex obedientia suscipitur, esse valde magnam, adeo, ut si quis obediendi causa infames Feminas accederet, ut illas Christi lucraretur, mundissimas haberet cogitationes, quasi esset aliquis Angelus; at si ex propria voluntate in cubiculo suo maneret, fœdis ibi cogitationibus ureretur. Nescio, inquit, quomodo quis possit tutum putare, quod à Domini voluntate ratiuit. Quanam, quaso, securitas esse potest, ubi DEVS non est. Haec enim est, quod S. Bernardus dicebat: quando bene erit sine illo, quando malè cum illo? Certè Lancizius Opusc. 13. n. 443. testatur, novisse se non paucos, qui ex missionibus plurium mercatum redibant magis collecti, devoti, puri, circumspecti, & regularum observantes, quam in Collegijs fuerint. Deinde bene etiam notandum, etsi DEVS non semper in ejusmodi periculis protegat à tentatione, hoc ipsum tametsi ad maius meritum ac premium permittere, id quod Marchantius l. c. apposito exemplo ex Sophronio in prato spir. c. 3. confirmat, dum narrat, Cononi Presbytero Alexandrino, cum in mulieribus baptizandis aut in ungendis gravissimas tentationes experiretur, ideoque Monasterium deserere vellet, S. Joannem Baptistam apparuisse, & dixisse: Tolera, & persevera: ego te ab hoc certamine liberabo. Cum verò ille post hanc adhortationem, Puellâ valde speciosa ex Perside oblata, iterum

timens scandalum, sumpto melote suo, omnino recederet, s.
Joannes iterum apparens dixit: *Revertere ad Monasterium,*
& hoc te certamine eximam. Conone autem respondentem, quo-
modo sperabo, quod toties pollicitus non praestitisti? respon-
dit Sanctus: *Volebam te pro hac pugna mercede donari, sed quia*
non vis, ecce aufero à te bellum hoc, mercede autem operis carebis:
similique ter sub umbilico ipsum signans, usque adeò omnem
earnis rebellionem abstulit, ut Puellam illam baptizans &
ungens, mulierem esse non adverterit. Quod si verò omni-
no ipsum ex fragilitate labi contingat, certò tamen sibi per-
suadeat, etiam ob hunc lapsum non esse omittendam conver-
sationem, sed potius commoda longè majora, quae inde pro-
veniunt, consideranda. Id quod Marchantius l. c. ex illis Sa-
lomonis Prov. 14. c. verbis ostendit: *Vbi non sunt boves, præ-
sepe vacuum est: ubi autem plurima segetes, manifesta est for-
titudine bovis.* Quem locum ille allegoricè sic ad hunc sco-
pum explicat. Sicut, qui caret bobus, habet præsepe, id est, sta-
bulum mundum. Qui autem boves habet, immundius habet
stabulum, habet tamen etiam multitudinem fructuum; sic
qui curam animarum non suscipit, nec in agro Domini la-
borat, sed totus sibi vacat, forte habet majorem munditiem
conscientiae. Sed qui boves suos jungit, id est, operas suas
Proximis navat, hic aliquando præsepe aut stabulum immun-
dius habet; nam ex consuetudine hominum, & negotiosa vita
aliquid sordium faltem levium contrahere potest, uberiore
tamen fructus metit. Quod ipsum alij similitudine duorum
globorum, quorum alter aureus, alter argenteus est, decla-
rant; ut enim aureus facilius quidem inficitur, sed ubi ite-
rum purgatur, pretiosior longè est, quam argenteus; ita & is,
qui cum Proximo agit, facilius quidem maculam contrahit,
quoad meritum tamen & charitatem longè pretiosior est &
acceptior coram DEO. Hinc ipse etiam Christus S. Gertrudi,
ut l. 4. revel. c. 47. videre est, dixit: Si quis amans veritatem,
pro illa defendenda in aliquibus delinquit, durioribus verbis,
Zelo impellente, aliquos corripiendo, aut alio quocunque
modo, sive negligentius, sive districtius agendo, hunc ego
certè apud DEVum Patrem & omnes cœli cives fideliter excu-
sabo, quemadmodum Mariam Magdalenam excusavi, imò
pro ipso universa emendabo. Et alias l. 3. c. 58. cùm ad-

56 De Conversatione Apostolica in commun.

verteret cor suum debile in aliquos defectus incidere, & tamen illud DEO offerret, ut in illo repausaret, respondit Dominus: Tuum debile cor tali affectu oblatum tantò gratiis accepto, quām alterius cor forte, sicut magis acceptatur bestia multa venatione agitata, quām domestica, eò quōd canes illius teneriores sint, ac suaviores ad vescendum.

V.I. Quintum denique impedimentum est, *laboris suscep
aut sustipendi sterilitas*, quōd scilicet nullus ex eo fructus legitimus videatur, aut etiam secuturus sperari possit. Ad quod impedimentum removendum sequentes tres doctrinæ non parūm conducent. Prima est, quōd non hoc ipso, quia fructus statim non respondet, omnino de eo desperandum sit. Nam ut commune habet proverbium, *Gutta cavat lapidem, non vi, sed sape cadendo*. Ideo S. Chrysostomus Conc. i. de Lazarō sapienter discurrit: *Non eroxi quidem agrotantes, at tamen eos, qui valent, reddidi fortiores*. Non abduxit quodam à virtute sermo noster, sed tamen eos, qui cum virtute agunt, reddidit attentiores. Supra hac quoque quidquam addam interius Hodiè non persuasi, sed fortè eras persuadere potero. Quid si minus eras, attamen perendie, aut quarto ab hoc die fortasse persuasero. Qui hodie, qua audivit, repulit, eras fortassis audit, & recipiet, fortassis post dies plures prabebit animum ibi, qua dicentur. Quandoquidem & illud crebro fit, ut Piscator, qui per totum diem vacuum attraxerit rete, sub noctem iam abire parans, capto, qui ipsum per totum diem fefellerat, pīs descendat. Etenim si Agricola protinus ab agricolatione resiliat, quōd semel atque iterum, aut sapius aëris acciderit inqualitas, fame brevi periremus omnes. Et iterum ho. 3. in 1. Cor. Si hodie nemini persuaseris, inquit, persuadebis postridie etsi nunquam persuaseris, mercedem tamen integrām habebis; & si non omnibus, paucis tamen ex multis persuadere poteris. Nam neque Apostoli universo orbi persuaserunt, licet cum omnibus disputerint, & mercedem in omnibus affecti sint. Nolite ergo, cùm orbem terræ salvum facere non possis, etiam parva contemnere. Neque maiorum desiderio à paruis te abstrahas; si centum nequa, decem curam suopias: si decem non possis, noli quinque despicere; si quinque vires tuas excedunt, unum ne contemnas. Quod si neque hoc possis, noli desperare, noli laborare, sedere. Nonne vides in negotiationibus, non auro duntaxat,

sed etiam argento mercatoret negotiari? Nam si parua nibil contemperimus, assequemur & magna. Sin autem neglectui nobis illa essent, neque hæc facile assequi possemus. Sic singuli divites evadunt, cùm magna simul & parua colligunt. Hanc doctrinam sanè animo firmiter impresserat Zelosissimus ille Indiæ, Japoniæque Operarius, S. Franciscus Xaverius, qui, ut l. 6. c. 17. vit. refertur, monebat Cultores animarum, ut non fortius magis, quām perseverantiū eorum perferrent vita, infirmitatem sustinerent, frugēmque fementis factæ, laborūmque (quamvis seræ spei) fructum, velut boni Christi Agricolæ exspectarent, haud ignari, qui seminant in lacrymis, in exultatione messuros. Quòd si ab initio tales non reperirent, quales expeterent, ita cum illis se gererent, ut cum improbis Filiis boni Parentes, Deique benignitate freti, qui Hominum mentes suo demum tempore ad bonā perducit frugem, non diffiderent eos aliquando tales fore, quales optarent. Quare nunquam desinerent eos omni studio colere, præsertim cùm DEUS omnium communis Parens, quamvis Iesus à nobis, benignè tamen omnibus facere non desistat. Altera doctrina est, quòd, etsi alius fructus non sequeretur, sat magnos tamen fructus jure merito censeri debeat, satisfecisse officio suo, & voluntatem DEI impleuisse; uti idem S. Chrysostomus sapienter notavit, dum l. c. dixit: *Vinam oratio nostra aliquid proficiat!* Quòd si post longam admonitionem in iisdem vitiis perseveraverint, ne sic quidem desistemus illis, quod rectum est, consulere, quandoquidem & aquarum vene, etsi nullus veniat aquatum, manant tamen: & fontes, quamvis hauriat nemo, tamen scatebras emittunt: & amnes, etsi nemo bibat, nihil secius fluunt; sic oportet & illum, qui concionatur (& conversatur) quamvis nullus auscultet, tamen praestare, quidquid in ipso situm est. Siquidem hæc lex nobis, qui sacram sermonis administrationem suscepimus, à benigno prescripta est DEO. Sic S. Ignatius, teste Maffeo l. 2. c. 11. si quem omnia expertus, tamen è peccatorum cœno extrahere non potuisset, non ideo contrahebat animum, vel se angori dabat, quasi oleum & operam pardidisset, sed conscientiæ & Officii fructu contentus, acquiescebat in alto providentiæ & divinæ consilio. Idem alios, teste Ribadenoira l. 5. c. 11., facere hortabatur, Angelorum Tutelarium exemplo, qui,

58 De Conversationē Apostolica ī communi.

quos à DEO sibi commissos acceperunt, monent, quoad pos-
funt, defendunt, regunt, urgent, ad bonum juvant; sed si vo-
luntatis libertate abutuntur illi, & inobedientes atque obli-
nati sunt, propterea tamen nullo anguntur mōre, nullā
afficiuntur molestiā. Curavimus, inquiunt, Babylonem, &
non est sanata. Tertia denique doctrina est, quod neque
præmio suo sit labor cariturus, licet omni alio fructo deliti-
tuatur, id quod memorabili sententia S. Bernardus Eugenio
l. 4. de confid. c. 2. declaravit: *Noli diffidere, inquit; curam*
exigeris, non curationem. Denique audisti: curam habe illum,
& non cura, vel sana illum. Verū dixit quidam: Non est in
Medico semper, relevetur ut ager. At melius tibi propono de-
tuis. Paulus loquitur: plus omnibus laboravi, non, ait, plus
omnibus profui, aut plus omnibus fructificavi, verbum insolens
religiosissimè vitans. Alias autem noverat Homo, quem docuit
D· E V S , quia unusquisque secundum laborem accipiet,
non secundum prouentum. Ita, queso, & tu fac, quod
tuum est; nam D E V S , quod suum est, faciet: satu-
que tua anxietate & sollicitudine curabit. Planta, rigi-
fer curam, & tuas explevisce partes: sanè incrementum, ubi vi-
luerit, dabit Deus. Vbi fortiè noluerit, tibi deperibit nihil, di-
cente scriptura Sap. 10. Reddet Deus mercedem laborum sa-
ctorum suorum. Securus labor, quem nullus valet evanescat
defectus. Quod ipsum etiam B. Virgo S. Birgittæ l. 4. revel.
c. 21. olim sequentibus verbis insinuavit: Amici DEI ne-
habent attadiari in servitio DEI, sed laborare, ut homo ma-
lus fiat melior, & homo bonus veniat ad perfectiora. Nam qui-
cunque voluntatem haberet sibilandi in aures omnium trans-
euntium, quod IESVS Christus esset verè Filius DEI, & facien-
do conaretur, quantum posset, ad aliorum conversionem, licet
nulli vel pauci converterentur, nihilominus eandem mercedem
obtineret, ac si omnes converterentur, sicut per exemplum dico tri-
bū: Si duo Meroenarii ex præcepto Domini foderent montem du-
rissimum, & alius inveniret aurum electum, aliis verò nihil.
Isti propter laborem & voluntatem digni essent equali mercede.
Merito ergo quisvis Operarius Artificis illius exemplum se-
quitur, qui, teste Seneca ep. 7. quæsitus, quò tanta diligentia
artis spectaret ad paucissimos perventuræ. Satis sunt, inqui-
unt, pauci, satis unus, satis nullus.

PARS II.